

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

12

2020

ročník 72

Cena 40 Kč

DOPAD KORONAVIROVÉ SITUACE NA KNIHOVNY 2

- Situace ve Středočeském, Libereckém a Ústeckém kraji a v Kraji Vysočina
- Vliv pandemie na prostory knihoven (situace v amerických knihovnách)
- Poděkování Tomáše Zimy, rektora Univerzity Karlovy, knihovnám

KNIHOVNY V NOVÉM

- Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě po 125 letech konečně ve svém

Rozhovor s Pavlem Kárníkem, prvním knihovníkem zvoleným za senátora

Nástroje pro online komunikaci (nejen) knihovníků

Knihovna Milana Kundery v MZK

Knihovnické divadélko v Karviné

Maskoti a skřítkci knihoven

Šestnáct ročníků akce *Co venkovské knihovny umějí a mohou*

Knihovny Ústeckého kraje a koronavirus s. 429–430

↑ Online vysílání pro děti z MĚK Louny

Foto: archiv MĚK Louny

Vliv koronaviru na prostředí knihoven (inspirace ze zahraničí) s. 426–428

↑ Domino Park v Brooklynu za doby koronaviru

Foto: Paul Martinka

Knihovnické divadélko s. 441

↑ Vystoupení v Mateřské škole U modrého slona v Hranicích

Foto: archiv Regionální knihovny Karviná

↑ Fronta po znovuotevření SVK v Ústí nad Labem 4. 5. 2020

Foto: archiv SVKUL

Rozhovor s Mgr. Pavlem Kárníkem, ředitelem MĚK Kolín a čerstvě zvoleným senátorem s. 436–437

↑ P. Kárník (druhý zleva) s kolegy z knihovny a Městského informačního centra Kolín po skončení průvodu na zahájení hudebního festivalu Kmochův Kolín (2013)

Foto: archiv Pavla Kárníka

Maskoti a skřítki lákají děti do knihovny s. 438–440

↑ Skříteček Knihomol, vítěz dětské soutěže v MĚK Frýdlant (autorka: Eliška Ptáčková)

Obr.: archiv MĚK Frýdlant

Cesty proměn za uplynulých šestnáct let s. 454–456

← Účastníci 16. ročníku akce Co venkovské knihovny umějí a mohou, který letos proběhl za ztížených podmínek v Holasovicích Foto: Miroslav Bláha

↑ Skříteček Kniháček při pasování prvňáčků na čtenáře a sám v MĚK Jihlava

Foto: archiv MĚK Jihlava

Téma – Dopad koronavirové situace na knihovny 2

- 423 Pád statistických ukazatelů ve Středočeském kraji | Radek Liška
- 424 Z Kraje Vysočina | Irena Brezovic
- 426 Vliv koronaviru na prostředí knihoven (inspirace ze zahraničí) | Lara Ewen
- 429 Knihovny Ústeckého kraje a koronavirus | Jana Bednářová
- 431 Z Libereckého kraje | Michaela Staňková
- 432 Poděkování rektora Univerzity Karlovy knihovně | prof. Tomáš Zima

Využití nových technologií

- 433 NKLink – nový nástroj propojující Wikidata se světem knihoven | Lucie Jonáčková, Vojtěch Dostál
- 434 Nástroje pro online komunikaci (nejen) knihovníků | Helena Filipová

Rozhovor s Mgr. Pavlem Kárníkem, ředitelem Městské knihovny Kolín a čerstvě zvoleným senátorem

- 436 Budu spolupracovat s odborníky z knihoven | Jaroslav Císař

Inspirace

- 437 Swapování v knihovně | Martina Čuříková
- 438 Maskoti a skřítki lákají děti do knihovny | Alena Volková Balvínová
- 441 Knihovnické divadélko | Romana Rábllová
- 442 Kreativní centra Městské knihovny v Praze. Část 3: „3D tiskárna a Adobe“ | Miloslav Linc
- 445 Rejstřík Čtenář 2020. Ročník 72

Události

- 452 Knihovna Milana Kundery v Moravské zemské knihovně | Tomáš Kubíček
- 454 Cesty proměn za uplynulých šestnáct let | Daniela Wimmerová
- 457 Psalo se jinde | Renáta Salátová
- 458 Knihovny v novém Krajské knihovna Vysočina – po 125 letech konečně ve svém | Jana Fialová
- Inspirace – Putování ve šlépějích Jana Amose Komenského 5
- 462 Obrazy světa a svět v obrazech | Klára Smolíková ve spolupráci s Richardem F. Vlasákem
- 465 Ze světa | Roman Giebisch
- 466 Z Knihovny knihovnické literatury Služby knihoven pro osoby se specifickými potřebami | Vladana Pillerová
- 468 Literární výročí Leden | Milan Valden

CONTENTS

- Topic – The impact of the coronavirus situation on libraries 2
- 423 The drop in statistical indicators in the Central Bohemian region | Radek Liška
- 424 From the Vysočina region | Irena Brezovic
- 426 The effect of coronavirus on the library environment (inspired from abroad) | Lara Ewen
- 429 Libraries in the Ústí nad Labem region and coronavirus | Jana Bednářová
- 431 From the Liberec region | Michaela Staňková
- 432 Charles University Rector thanks the libraries | prof. Tomáš Zima
- Using new technologies
- 433 NKLink – a new tool to link up Wikidata with the world of libraries | Lucie Jonáčková, Vojtěch Dostál
- 434 Tools for online communications (not only) among librarians | Helena Filipová
- Interview with Mgr. Pavel Kárník, Kolín Municipal Library Director and newly elected senator
- 436 I shall work together with specialists from the libraries | Jaroslav Císař
- Inspiration
- 437 Swapping at the library | Martina Čuříková
- 438 Mascots and elves luring children into the library | Alena Volková Balvínová
- 441 Little library theatre | Romana Rábllová
- 442 Prague Municipal Library Creative Centres. Part 3: "3D printer and Adobe" | Miloslav Linc
- 445 Čtenář 2020 index. Volume 72
- Events
- 452 The Milan Kundera collection at the Moravian Library | Tomáš Kubíček
- 454 Paths of change over the last sixteen years | Daniela Wimmerová
- 457 Written elsewhere | Renáta Salátová
- 458 Libraries anew Vysočina Regional Library – home at last after 125 years | Jana Fialová
- Inspiration – Wanderings in the footsteps of John Amos Comenius 5
- 462 Pictures of the world and the world in pictures | Klára Smolíková in collaboration with Richard F. Vlasák
- 465 From the World | Roman Giebisch
- From the Library of Literature on Librarianship
- 466 Library services for those with special needs | Vladana Pillerová
- 468 Literary anniversaries January | Milan Valden

INHALT

- Thema – Die Auswirkung der Coronavirus-Situation auf Bibliotheken 2
- 423 Der Fall der Statistik-Kennzahlen in der Mittelböhmischen Region | Radek Liška
- 424 Aus der Region Vysočina | Irena Brezovic
- 426 Der Einfluss auf die Bibliotheksumwelt (Inspiration aus dem Ausland) | Lara Ewen
- 429 Bibliotheken in der Region Ústí nad Labem und Coronavirus | Jana Bednářová
- 431 Aus der Region Liberec | Michaela Staňková
- 432 Danken für Bibliotheken vom Rektor der Karls-Universität | prof. Tomáš Zima
- Benutzung der neuen Technologien
- 433 NKLink – ein neues Mittel wie die Wikidata mit der Bibliothekswelt verbinden | Lucie Jonáčková, Vojtěch Dostál
- 434 Mittel für On-line Kommunikation (nicht nur) für Bibliothekare | Helena Filipová
- Ein Gespräch mit Mgr. Pavel Kárník – der Direktor der Stadtbibliothek in Kolín und der neugewählte Senator
- 436 Ich werde mit Fachmännern aus Bibliotheken arbeiten | Jaroslav Císař
- Inspiration
- 437 Swap-Aktivitäten in der Bibliothek | Martina Čuříková
- 438 Maskottchen und Gnommen locken Kinder in die Bibliothek | Alena Volková Balvínová
- 441 Ein kleines Bibliothekstheater | Romana Rábllová
- 442 Kreativzentren der Stadtbibliothek in Prag. Teil 3: „3D Druckmaschine und Adobe“ | Miloslav Linc
- 445 Index Čtenář 2020. Jahrgang 72
- Ereignisse
- 452 Milan Kundera Bibliothek in der Mährischen Landesbibliothek | Tomáš Kubíček
- 454 Reisen der Umwandlungen in den letzten sechzehn Jahren | Daniela Wimmerová
- 457 Es wurde woanders geschrieben | Renáta Salátová
- 458 Bibliotheken in neuem Mantel Die Regionalbibliothek in der Region Vysočina – nach 125 Jahre endlich in einem eigenen Platz | Jana Fialová
- Inspiration – Wandern in den Fußstapfen von J. A. Komenský 5
- 462 Bilder aus der Welt und die Welt in Bildern | Klára Smolíková in der Mitarbeit mit Richard F. Vlasák
- 465 Aus der Welt | Roman Giebisch
- Aus der Bibliothek der bibliothekarischen Literatur
- 466 Dienste für Benutzer mit spezifischen Bedürfnissen | Vladana Pillerová
- 468 Literarische Jahrestage Januar | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Milé čtenářky, milí čtenáři, dostáváte do rukou poslední číslo letošního ročníku *Čtenáře*, který během roku reflektoval nezvyklou a v mnohém náročnou pandemickou situaci. Knihovníci, kteří si s technikou více rozuměli, měli výhodu, ostatní se museli rychle učit. Více či méně jsme si zvykli na setkávání přes obdélníky monitorů, zažili virtuální podobu konference *Knihovny současnosti* i mnoha dalších akcí, včetně konání redakčních rad časopisu. Ocenili jsme přínos technologií pro pracovní i soukromou komunikaci a zároveň si uvědomili, co nenahraditelného nám dává vzájemné osobní setkávání jak s kolegy, tak s uživateli. V rubrice *Téma*, věnované letos již podruhé právě dopadu koronavirového období na knihovny, nahlédnete do čtyř českých krajů a prostřednictvím překladu článku americké novinářky Lary Ewen také za oceán. Pokud se příklady tvůrčího přístupu a aktivit těch, kteří nesložili ruce do klína, stanou inspirací pro ostatní, ani naše redaktorská práce nebude marná. Hřát může knihovníky určitě i ocenění práce knihoven od rektora Univerzity Karlovy prof. Tomáše Zimy – to rubriku uzavírá.

Motiv loučení s rokem 2020 prosincovým číslem problemne vícekrát. Končí miniseriál o netradičních pobočkách Městské knihovny v Praze, čerstvě zvolený senátor Pavel Kárník se v rozhovoru přiznává k loučení s etapou ředitelování kolínské knihovny a v neposlední řadě předává paní Daniela Wimmerová štafetový kolík organizace setkávání venkovských knihovníků. Pohlédněte na poslední, vánočně laděnou stránku obálky, ani se nám nepodařilo tam vmést skupinové fotografie ze všech šestnácti ročníků! Bilancující článek popisuje mimo jiné i letošní setkání, které bylo na organizaci vzhledem k okolnostem velmi náročné, ale i tak vydařené.

Mnohé příspěvky jsme pro omezený rozsah úvodníku nezmínili. Připomeňme ještě dva opravdu pozitivní a povzbudivé: článek Tomáše Kubíčka o vzniku Knihovny Milana Kundery v brněnské MZK (blahopřejeme!) a rubriku *Knihovny v novém* – někdy musíte čekat na novou vlastní knihovnu opravdu dlouho (a dočkáte se!), třeba jako v Havlíčkově Brodě...

Přejeme vám z redakce pokojné Vánoce a nový rok 2021 plný zdraví, síly pro všechny životní výzvy, pracovní i soukromé. Jsme na prahu nového roku a zřejmě v mnoha směrech i nové podoby časopisu. Děkujeme vám, předplatitelům, že nám zachováte přízeň, protože bez vás by se tento časopis neobešel.

JAROSLAV CÍSAŘ, PAVLA VLKOVÁ

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

12 | 2020 | ročník 72

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
tel.: 312 813 154
e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda), Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Svatomíra Fojtová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Veronika Hyblerová Trachtová, Mgr. Martina Košanová, Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter, PhDr. Klára Rösslerová, Ph.D., PhDr. Renáta Salátová

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbku 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 € (dvojčíslo 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 7. 12. 2020.

Číslo vyšlo 14. 12. 2020.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Téma

Dopad koronavirové situace na knihovny 2

Pád statistických ukazatelů ve Středočeském kraji

Výsledky miniprůzkumu ze Středočeského kraje. Krajské knihovnické centrum (KKC) v souvislosti s dopadem koronaviru na činnost knihoven oslovilo pověřené knihovny, které totéž učinily směrem ke knihovnám ve své působnosti. Výsledek je velmi různorodý. Co knihovna, to trochu jiný názor... Objektivně je však třeba uvést, že reagoval jen zlomek knihoven.

DOPAD NA AKCE A VÝPŮJČKY

Asi největší měrou se dopad projevil rušením všech akcí, ať už vlastních, připravených danou knihovnou pro všechny segmenty uživatelů, nebo těch, na kterých knihovna spolupracovala např. s mateřskými nebo základními školami, se čtenářskými kluby, či na konkrétních projektech jako *Noc s Andersenem*, *Pasování na čtenáře* či *Bookstart* apod.

Klasické půjčování knih bylo také omezeno. Nejčastěji se zpočátku omezovaly výpůjční hodiny. Někde uživatelé stačili ještě před uzavřením knihoven rychle provést výpůjčky, jinde ještě chvíli fungovala donášková služba; velmi častá byla zvláště v menších obcích. Největší propad výpůjček byl zaznamenán u dětských čtenářů, kteří si často půjčovali knihy při návštěvě knihovny během různých akcí. Dalším důvodem je jistě uzavření škol a distanční výuka; řada knihoven totiž funguje v tzv. střediskových obcích se školou, odkud se pak děti rozjíždějí do svých domovských obcí.

Kvůli neujasněné situaci ohledně škol a výuky v řadě knihoven vážně spolupráce se školami – školy se zkrátka v této době musejí zabývat důležitějšími a naléhavějšími činnostmi... Po krátkodobém otevření knihoven nebyl často paradoxně k dispozici veřejný internet, a to z důvodu zvýšeného zájmu uživatelů, zejména dětí.

Velkým problémem, který se projeví nejspíš později, je rušení informačního vzdělávání pro děti a studenty. Situace je v tomto segmentu činnosti knihoven stejná jako v případě školní distanční výuky, která nemůže adekvátně nahradit – alespoň v současných podmínkách – výuku prezenční.

Knihovny vnímají tak jako tak úbytek uživatelů, a to nejen uživatelů akcí, ale i čtenářů. Chodí většinou ti „skalní“. Další omezení činnosti nastalo, pokud knihovníci či pracovníci úřadu byli sami v karanténě nebo případně onemocněli. Statistické ukazatele každopádně půjdou směrem dolů.

VLIV NA EKONOMIKU

Pandemie koronaviru bezesporu knihovny ovlivní i z ekonomického hlediska. Řadě z nich byl snížen rozpočet už na letošní rok, řadě dalších pak na rok příští; hrozí např. propouštění pracovníků, zkracování úvazků, omezování nákupu knih apod. Knihovnám také okamžitě stouply náklady, hlavně kvůli hygienickým prostředkům, které bylo nezbytné nakoupit – jak na dezinfekci rukou a prostor, tak především na dezinfekci vrácených knih, kde byla spotřeba největší. Nutné náklady si vyžádala rovněž instalace různých zábran z plexiskla apod.

Některé knihovny otevřely okamžitě, když to bylo povoleno, jiné za nějakou dobu, a některé do druhé vlny pandemie neotevřely vůbec. Knihovny také zaznamenaly strach lidí jít do knihovny i v době, kdy už to bylo zase možné. Týkalo se to hlavně seniorů. Důsledkem toho je, že počet uživatelů stále nedosahuje stejných hodnot jako před vypuknutím první vlny pandemie.

Po nástupu druhé vlny tento počet zcela jistě nestoupne. Bohužel se tato skutečnost bude projevovat asi ještě delší dobu...

NÁHRADNÍ ŘEŠENÍ

Řada knihoven nastalou situaci využila k jiným činnostem za zavřenými dveřmi, bez čtenářů, např. k aktualizaci či revizi knihovního fondu či k jeho reorganizaci a novému přehlednějšímu uspořádání. Další knihovny vynucenou pauzu využily ke svému zútlunění, nákupu nové IT techniky, vymalování aj.

Ve většině knihoven převládá názor otevřít co nejdříve, pokud to bude možné, a to i pro zmenšený počet uživatelů. Pracovníci knihoven věří, že si dovedou bez problémů ohlídat požadované hygienické podmínky a stoprocentně je splnit.

„POZITIVUM“

Positivním důsledkem nastalé situace bylo v řadě knihoven zavádění automatizovaných knihovních systémů či využívání online zdrojů a práce s nimi. Třeba Univerzita třetího věku byla téměř všude dokončena dálkově (online). To se ovšem týká spíše větších či aktivnějších knihoven, takže nepředstavují žádný velký počet.

RADEK LIŠKA | liska@svkkl.cz

Z Kraje Vysočina

Když do České republiky vtrhla epidemie koronaviru a opatření se kvůli riziku nákazy postupně zpříšňovala, bylo to právě v období Března – měsíce čtenářů, přesněji v jeho polovině. Řada akcí byla v plném proudu, novinky a služby poskytované právě v tomto měsíci rovněž. Knihovny se ze dne na den dostaly do stavu, jaký doposud nezažily. A nikdo netušil, jak dlouho bude trvat... Příspěvek sumarizuje, jaký to mělo vliv na největší knihovny v kraji.

KRAJSKÁ KNIHOVNA VYSOČINY, HAVLÍČKŮV BROD

Do popředí se logicky dostaly online služby. V nabídce jsou jak databáze určené k poslechu hudby (Naxos Music Library), tak ke studiu (Ebscohost, Kramerius), samozřejmě jsou pak e-knihy. Ty jsou ostatně stabilní součástí nabídky větších knihoven regionu a patří k vyhledávanému artiklu ze strany čtenářů. V době uzavření knihovny zájem o ně rapidně vzrostl; v Krajské knihovně Vysočiny (KKV) o 50 %. Z toho důvodu knihovny navyšovaly počet možných výpůjček až na 10 e-knih na měsíc. Čtenáři mohli využít nabídku portálů eReading (Palmknihy) a Flexi-books.

Protože KKV vlastní 3D tiskárnu, rozhodla se na konci března připojit k dalším institucím, které vyráběly ochranné pomůcky pro zdravotníky, a tak pomoci touto cestou. Tiskly se komponenty na výrobu štítů pro zdravotníky a pracovníky dalších profesí v první linii. Vyrobené komponenty pomohly v Nemocnici Havlíčkův Brod i v Psychiatrické nemocnici Havlíčkův Brod.

Zaměstnanci krajské knihovny v době jejího uzavření nezažili. Protože ji na podzim čekalo stěhování do nové budovy – viz příspěvek na s. 458–461 (a s tím související nové značení knih; dosud měla většinu fondu ve skladech – řazenu podle signatur), většina zaměstnanců trávila pracovní dobu ve skladu. V nové budově bude více knih ve volném výběru – podle abecedního řazení. Připravoval se rovněž přechod na RFID.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA JIHLAVA

Studovna městské knihovny se proměnila v improvizovanou dílnu a pro dobrovolnické centrum a další zájemce zde ušili víc než 400 roušek. V průběhu dalších týdnů byla v jihlavské knihovně provedena důkladná aktualizace knihovních fondů a plánovaná revize části fondu. Knihovnice se věnovaly přípravě nových programů, úklidu a třídění materiálů a studiu aktuálních knihovnických témat.

Podařilo se rovněž zajistit výmalbu prostor v hlavní budově a další opravy, které měly původně proběhnout v létě. Rozběhla se také poslední etapa opravy střechy na hlavní budově knihovny. Pobočka v Horním Kosově se v loňském roce rozšířila o nové prostory; ty se v době uzavření knihovny vybavovaly novým zařízením interiéru.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA PELHŘIMOV

I pelhřimovská knihovna využila nucenou uzavírku knihovny k činnostem, na které nebyl dostatek času při běžném provozu. Došlo k úklidu jednotlivých oddělení, třídily se písemnosti, vyřazovaly se poškozené a zastaralé knihy, opravovaly se knihy hodně žádané, které nebyly navrženy k odpisu; málo půjčované tituly se přeřazovaly do skladů. Proběhly různé aktualizace a opravy. Kolegové připravovali nové programy pro školy mateřské, základní i speciální a novou nabídku pořadů pro studenty středních škol.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA V TŘEBÍČI

Knihovna během šesti týdnů svého uzavření přesunula řadu prázdninových neveřejných aktivit; některé změny měly pokračovat v květnu a červnu. Další akce letošních projektů byly přesunuty na podzim. Ačkoli nikdo neumí předvídat, co z hlediska epidemiologického další vývoj přinese, knihovna se připravila, aby zájemcům mohla nabídnout řadu přednášek a prezentací v rámci projektů *Literární kalendárium 2020*, 12. ročníku *Francouzského klubu* nebo zájmového vzdělávání seniorů.

Novinkově došlo k budování makerspace, tj. prostoru pro nové technologie pro výuku a využití v knihovně. V souvislosti s jarními událostmi v případě potřeby pomáhaly 3D tiskárny financované programem VISK 3 (Nové technologie v knihovně: 3D tisk; žádost podána v prosinci 2019) i knihovnickům při samozásobování obličejovými štíty.

OČEKÁVANÉ DŮSLEDKY

Důsledkem bude pravděpodobně velký propad ve statistikách – čtenářů i výpůjček. Navzdory očekávání návalů a front po znovuotevření knihoven se nic takového nekonalo. A ani po otevření knihoven se čísla návštěvnosti zdaleka nedostala na takovou úroveň, na kterou jsme byli v kraji zvyklí.

V budoucnosti – minimálně v příštím roce – dojde pravděpodobně ve většině knihoven ke krácení rozpočtu; důsledky jsou asi každému jasné. Zvýraznil se také rozdíl mezi knihovnami: těmi, které online služby poskytují (a po této zkušenosti je budou ještě dále rozšiřovat), a těmi, zejména malými obecními, které byly v čase krize nedostupné. Jejich čtenáři často bohužel přešli tam, kde tyto služby nabízeli...

Pro závěrečné hodnocení použijme vyjádření Marie Dočkalové, ředitelky Městské knihovny v Třebíči: *Nejllepší by ale bylo, aby se po koronavirové krizi knihovny nestaly skokanem roku vzad v počtu čtenářů, akcí, financí, dotací a hlavně příležitostí. Bylo by namístě si položit otázku, jestli jsou knihovny připraveny čelit další výzvě tak, jak to udělaly školy. Překlopily výuku, tedy své „služby“, na online formu, a to takovou rychlostí, že asi málokdo z lidí mimo školy pochopil, jakou revoluci během pár týdnů prodělaly. Je ještě otázkou času, jak budou výsledky takové výuky hodnoceny a zda má smysl v tom pokračovat, ale začátek byl ohromující – rychlý, soustředěný, s konkrétními funkčními programy. Je to i tím, že dotační tituly pro školy z evropských fondů stíhají jeden druhý a školy jsou díky nim po technické stránce vybaveny. Na rozdíl od knihoven. Pokud platí, že každá práce trvá tak dlouho, kolik je na ni času, je otázka, jestli toho času už nebylo moc a neobrací se nakonec proti nim.*

Připravila IRENA BREZOVIC | brezovic@kkvysociny.cz

Vliv koronaviru na prostředí knihoven

(inspirace ze zahraničí)

Knihovny vždy byly a budou místem poznání a setkávání. Kvůli pandemii koronaviru však došlo k jejich uzavření a omezení jejich služeb. Aktuálním tématem americké odborné veřejnosti specializující se na design a architekturu knihoven je navrhování knihovných prostor tak, aby byly zohledněny zdravotní a bezpečnostní požadavky související s onemocněním covid-19.

Z vyjádření Tracy Engel Lesneski (architektonické studio MSR Design)¹ vyplývá, že knihovny jsou ideálním místem pro inovativní designová řešení, protože patří mezi veřejná zařízení, která navštěvuje široká vrstva obyvatel. Díky tomu mohou sloužit jako praktický příklad nového funkčního prostorového uspořádání a zároveň poskytovat bezpečné místo (fyzické i virtuální) pro využívání technologií, ke kterým lidé nemají přístup v každodenním životě.

Susan Nemitz, ředitelka Veřejné knihovny v Santa Cruz (SCPL)², uvádí: Knihovny musely hledat nové postupy, jak flexibilně reagovat na současnou situaci způsobenou pandemií, která zavinila prohloubení digitální propasti. Stále existuje velký počet lidí, kteří nemají přístup k internetu a počítačům. S. Nemitz spatřuje efektivní koncepční řešení v překonání nejen fyzické a digitální propasti, ale také sociálně-ekonomické. Díky vyspělým technologiím se naše společnost stává paradoxně stále izolovanější, proto jsme se zaměřili na to, aby veřejnost začala vnímat knihovny více jako místa setkávání a komunitní centra. Před vypuknutím pandemie se nám podařilo získat dotaci ve výši 67 milionů dolarů na modernizaci a interiérové proměny deseti poboček naší knihovny. Nyní však stojíme před otázkou: Chceme vytvářet prostředí knihoven, aby odpovídalo potřebám komunity? Nebo čelíme další nové dlouhodobé výzvě? Odpověď na tuto otázku není úplně jednoznačná, protože současný stav není trvalý. Podle Amandy Markovic (architektonické studio GBBN Architects)³ existuje možnost, že podobná situace se bude v budoucnu opakovat. Jde tedy především o zajištění flexibility a modulaci prostorů v budovách určených široké veřejnosti tak, aby byly schopné reagovat na aktuální situaci ve společnosti.

PRUŽNÝ START

Knihovny, které byly v procesu modernizace nebo rekonstrukce před vypuknutím pandemie koronaviru, se snažily na aktuální situaci pružně zareagovat. A. Markovic to demonstruje názorným příkladem na dvou knihovnách v Pittsburghu. V Baldwin Borough Public Library⁴ byl namísto původně zamýšlených statických míst k sezení pořízen variabilní, pojízdný, lehce přesunovatelný sedací nábytek. Do knihovny Carnegie Library⁵ byl pořízen mobiliář, který se velmi

¹ výkonná ředitelka architektonického studia MSR Design v Minneapolis, které se specializuje na architektonické řešení veřejných budov (knihoven, vzdělávacích institucí apod.) <https://msrdesign.com/>

² <https://www.santacruzpl.org/>

³ architektonické studio zabývající se interiérovým řešením knihoven a veřejných budov (<https://www.gbbn.com/>)

⁴ <http://baldwinborolib.org/>

⁵ <https://www.carnegielibrary.org/>

snadno udržuje. Zároveň proběhla modernizace ventilačního systému, který zefektivnil celkový systém proudění vzduchu. Diskuse se také vedla nad běžným provozem toalet tak, aby vyhovoval všem uživatelům. T. E. Lesneski k tomu uvádí: *Vedli jsme debatu o genderových versus negenderových toaletách. Když se na to podíváte optikou pandemie, měli bychom se posunout směrem k většímu soukromí, které umožňuje celkový komfort rodinám s dětmi, seniorům nebo transsexuálům. Takže jsme se zabývali vytvořením uceleného prostoru (alternativy koupelny).*

Během doby, kdy zůstávají knihovny zavřené, mohou rozšířit své digitální služby. *Jedna z knihoven, která procházela rekonstrukcí, díky koronaviru zdigitalizovala celý svůj fond, uvedl Thomas M. Hotaling, ředitel architektonického studia Ann BehaArchitects.⁶ Podle mého názoru je nyní pravý čas na digitalizaci knihovných sbírek, samozřejmě záleží také na financích dané knihovny.*

ČISTĚ A JEDNODUŠE

Financování patří mezi zásadní problémy knihoven. Ale ne všechny změny musí být finančně náročné. *To se týká i dezinfikování vybavení knihovny, uvádí A. Markovic. Velmi často užívané a funkční věci (např. stoly, dveře, sedací nábytek) stačí opakovaně důkladně dezinfikovat, proto jsme v jejich blízkosti umístili boxy s dezinfekčními prostředky tak, aby byly dostupné všem uživatelům. T. E. Lesneski uvádí, že i návštěvníci knihovny by také měli být součástí procesu inovativních řešení. V jednotlivých odděleních knihoven mohou být zabudovány nádoby pro dezinfekci s označením navádějícím návštěvníky k jejich použití.*

Běžný provoz veřejných budov mohou usnadnit moderní technologická řešení, jako jsou bezdotyková světla, vodovodní baterie, dveře aj. Další možností je automatizovaný úklid, který by prováděly robotické vysavače, robotické mopy apod.

Možností je také zavedení automatických snímačů obsazenosti jednotlivých počítačových míst, které zapnou UV záření, jež dané místo vydezinfikuje, uvedla Cindy Kaufman (Holt Architects).⁷ Zároveň varuje před příliš častým používáním antibakteriálních látek, které mohou být neefektivní a potencionálně zdraví škodlivé.

ROZMÍSTĚNÍ MOBILIÁŘE

Lze se také inspirovat již stávajícími designovými řešeními, která jsou navržena tak, aby splňovala společenské odstupy. Příkladem mohou být velké kruhy, které jsou vyznačené v parcích New York City's Domino Park (viz foto na 2. s. obálky) a Chicago's Millennium Park. Ve vnitřních prostorách mohou být použity při strategickém rozmístění nábytku. Dalším řešením je rozmístění posuvných panelů nebo mobilních stěn.

Design výrobků pro knihovny prochází neustálým vývojem, který reaguje na požadavky v prostorách, kde je nutné dodržovat rozestupy. Mezi takové produkty patří například látkové pleny, popisovací flipcharty a tabule, které slouží jako dělicí příčky a zároveň působí přirozeným dojmem, proto je důležité myslet na celkový design a variabilitu prostředí v knihovnách (mobiliář, osvětlení atd.) tak, aby působilo na uživatele příjemným dojmem. Do vývoje designu mohou knihovny také zapojit místní komunitu. Například designové studio Margaret Sullivan Studio v New Yorku⁸ spolupracuje s místními umělci, designéry a grafiky, kteří pomáhají přetvářet knihovny v osobitá komunitní centra.

Dalším diskutovaným tématem je vyčlenění prostorů pro vrácené dokumenty, které se musejí během pandemie uchovávat v karanténě po dobu minimálně čtyř až pěti dnů.

EXTERIÉR A KNIHOVNÍ SLUŽBY

V souvislosti s výskytem koronaviru se klade větší důraz na využívání venkovních prostor knihoven. M. Sullivan upozorňuje, že při plánování přesunu služeb do exteriéru je nutné si detailně

⁶ <https://www.annbeha.com/>

⁷ <https://www.holt.com/>

⁸ designové studio, které se specializuje na knihovny a vzdělávací instituce (<https://www.margaretsullivanllc.com/>)

promyslet, jaké konkrétní služby se budou poskytovat, kolik zaměstnanců se zapojí a jaké vybavení k tomu bude potřeba (včetně technologického). Veřejná knihovna v Santa Cruz poskytuje přístup k Wi-Fi pomocí hotspotu, i když je budova uzavřená. Vedení knihovny také zvažuje zavedení služby umožňující tisk se vzdáleným přístupem, díky níž by si uživatelé mohli tisknout ze svých zařízení. Zároveň uvádí, že se zvýšila poptávka po e-knihách. Nemitz

poukazuje také na možnost znovuvyužití odložených knih na některých pobočkách. Zaměstnanci knihy nejprve nechají v karanténě a poté jsou umístěny na vyznačená místa k rozebrání. Dokonce i vchody do budovy se stávají designovým prvkem. Knihovna se inspirovala opatřeními z knihovny v Madison ve Wisconsinu.⁹ Otevřena jsou jen některá oddělení, služby se tedy poskytují různým uživatelům v rozdílném čase.

Designéři také hledají řešení, jak lépe větrat vnitřní prostory knihoven, a umožnit tak větší cirkulaci vzduchu (modernizace ventilačních a větracích systémů, snadnější ovladatelnost oken apod.).

POHLED DO BUDOUCNOSTI

Podle projektantů je pandemie koronaviru příležitostí nejen pro modifikaci knihoven, ale i pro zlepšení jejich budoucího využívání. Cindy Kaufman uvádí, že při navrhování prostorů knihoven jde o interakci člověka s prostředím a o to, jak lze ovlivnit lidské chování pomocí jednoduchých designových nástrojů. Při navrhování knihoven by se mělo počítat s možností navrhování různorodých a variabilních prostor, kde by bylo uživatelům umožněno dodržování společenského odstupů, aniž by došlo k narušení jejich pohodlí.

Lesneski upozornila na překážky, které se nacházejí ve všech sférách včetně socio-ekonomické. Tato problematika se řešila během veřejné diskuze, která se konala v Canadian Urban Institutu.¹⁰

DODATEK:

Pro inspiraci: tým z architektonického studia Arktura (působící v USA a Nizozemsku) nabízí pracovní příčky WorkScreen, které byly navrženy a vyrobeny speciálně pro řešení potřeby sociálních distančních opatření na pracovištích a v domácích prostorech. Pomocí přepážek lze vytvořit polouzavřené prostory, které poskytují pohodlí, soukromí a bezpečí. Zároveň jsou plně flexibilní, pohodlné a snadno omyvatelné (viz https://www.archdaily.com/catalog/us/products/19521/desk-partitions-workscreen-arktura?utm_medium=email&utm_source=ArchDaily%20List&utm_campaign=product&utm_term=ergonomic-design&kth=5,375,892).

LARA EWEN

přeložila: LENKA DOSTÁLOVÁ

Přetištěno se svolením autorky a American Libraries magazine.

[Reprinted with permission from American Libraries magazine (americanlibraries.org).

Copyright Lara Ewen and American Libraries magazine, September 2020.]

ZDROJ:

EWEN, Lara. Virus-Responsive Design: in the age of COVID-19, architects merge future-facing innovations with present-day needs. *American Libraries magazine* [online]. Chicago: American Library Association, 2020, 1 September 2020 [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: https://americanlibrariesmagazine.org/2020/09/01/virus-responsive-library-design/?fbclid=IwAR32R-KhbYEas3sTauxCk39yaTwa4qGVzve2Sj4dQb7v1IVLtxb5lbaSd_4.

⁹ <https://www.madisonpubliclibrary.org/>

¹⁰ <https://canurb.org/>

Knihovny Ústeckého kraje a koronavirus

Následující text obsahuje souhrn základních faktů, jak pandemie ovlivnila činnost knihoven v Ústeckém kraji, a popisuje, jaké důsledky očekávají knihovníci z tohoto regionu pro jejich fungování v budoucnosti.

DOPAD PANDEMIE A NOVÉ SLUŽBY

Nečekaná rozhodnutí o uzavření a později téměř okamžitým otevření knihoven bez možnosti příprav mnohé zaskočila. Uzavření knihoven v době karantény znamenalo prázdné knihovny bez čtenářů. Pro knihovníka dříve věc naprosto nepředstavitelná. Řada knihoven Ústeckého kraje ale se svými čtenáři podle možností nadále komunikovala a nabízela své služby. Vedle toho se knihovníci věnovali i jiným, náhradním činnostem.

V některých případech knihovny se souhlasem zřizovatelů zajišťovaly donáškové služby nejen knih, ale třeba i ochranných pomůcek, potravin a léků (zejména rizikovým skupinám a seniorům). Více se ale knihovny zaměřovaly na komunikaci se čtenáři a na nabídku služeb v online prostředí. Se svými uživateli byla většina knihoven ve spojení po celou dobu karantény.

Na sociálních sítích vznikala vysílání pro děti (např. v Lounech každodenní vysílání pro menší a větší děti v pořadu *Knihovna dětem* – viz foto na 2. s. obálky, tvořivé dílny pro děti v Žatci a Ústí nad Labem, tátové čtení pro děti *Čte táta netáta na síti* v Ústí nad Labem, do něhož se nakonec zapojily i děti samotné), komunikovalo se prostřednictvím webových stránek knihovny či infopanelu obce (menší knihovny), Facebooku, Instagramu, blogů, tištěných periodik. Knihovny rychle reagovaly na možnost nabízet některé své služby online, převážně šlo o aktivní propagaci e-knih a spuštění některých databází pro vzdálený přístup (pro studenty a akademické pracovníky byl také umožněn přístup do Krameria Severočeské vědecké knihovny). Nabízely také online služby a akce jiných organizací a knihoven, a to prostřednictvím odkazů na vlastních sociálních sítích a webových stránkách (zapojení do soutěží, mluvené slovo, virtuální prohlídky, naučná videa, informační a vzdělávací portály, nabídky vydavatelů a vzdělavatelů, volné zdroje, online tipy na aktivity, tipy na čtení).

„Tátovské čtení“ pro děti Čte táta netáta na síti v SVK v Ústí nad Labem

Spolupráce s ústeckým Dobrovolnickým centrem v rámci nově zřízeného Krajského koordinačního centra dobrovolnické pomoci

NÁHRADNÍ ČINNOSTI A OBNOVENÍ PROVOZU

Co se týče náhradních činností knihoven v době jejich uzavření, ve většině případů šlo o revize a aktualizace fondů, práce na opravách, úklid, malování a stěhování, prováděla se celková dezinfekce prostor, změny značení fondu a jeho reorganizace, polep RFID. V řadě knihoven se šily

Šití roušek

Navíc některé knihovny v době rozhodnutí o obnovení jejich činnosti byly uprostřed revizí, stěhování, malování, rekonstrukcí a dalších činností.

Důsledkem náhlého rozhodnutí o otevření knihoven došlo i k tomu, že některé knihovny nemohly otevřít celé provozy. Vznikala výdejová okénka, připravovaly se expresní balíčky, dokumenty se objednávaly online či telefonicky. Přestože služby knihoven zůstávaly v omezeném režimu, výpůjční služby již byly zpravidla zajištěné.

Radikálně se ovšem omezily veřejné akce a lidé se v knihovnách museli pohybovat s rouškou. Zřejmě z důvodů jisté nepohody a možná i pocitu nebezpečí či strachu z návštěv veřejných prostor je návštěvnost knihoven nižší (většina knihoven zaznamenala nižší návštěvnost hlavně u dětských čtenářů).

OČEKÁVANÉ DŮSLEDKY V BUDOUCNOSTI

Řadu z nově zavedených služeb by knihovny rády zachovaly do budoucna a rozšířily je. Aktivity budou směřovat i do online prostoru (videonávody, online vzdělávání, rozšíření online služeb). Knihovny plánují rozvoj vzdělávacích pořadů a akcí pro veřejnost, využití techniky, jako jsou tablety či 3D tiskárny (vznik tvořivých dílen), které v době karantény sloužily k jiným než vzdělávacím účelům. Také je snaha některé z online pořadů rozšířit a pro veřejnost organizovat přímo v knihovně. Knihovny očekávají podporu od svých čtenářů a uživatelů, proto se snaží nabízet stále nové služby, vytvářet nové lekce a rozšiřovat nabídku akcí (cíle i na určité skupiny: čtení a tvoření s dětmi a rodiči, čtení a tvoření se staršími dětmi, setkávání seniorů).

V době pandemie a po znovuotevření knihoven také některé knihovny začaly více využívat možnosti nových technologií, jako jsou návratové automaty a využití self-checků pro půjčování.

V některých knihovnách Ústeckého kraje se ale zatím výrazné změny neplánují. Řadě knihoven, bohužel, pandemie negativní důsledky na jejich fungování přinese. Dopad bude mít hlavně na finanční prostředky. Budou se také uzavírat některé provozy, které byly knihovnami zajišťovány. Situaci komplikuje a bude komplikovat nejen krácení rozpočtů, ale i skutečnost, že již nyní se zastavují investice.

Mezi knihovníky také stále existují obavy, že opět nastane situace, kdy se nebudou moci lidé v knihovnách sejit, popovídat si, vybrat si knihu osobně a navštívit některou z akcí. Na druhou stranu se knihovny poučily, jak fungovat v krizových situacích a neztratit se. Myslím si, že to zvládly velmi dobře.

JANA BEDNÁŘOVÁ | bednarova@svkul.cz

Foto: SVKUL

Téma

Dopad koronavirové situace na knihovny 2

Z Libereckého kraje

Činnost veřejných knihoven v Libereckém kraji byla – stejně jako v dalších krajích – pandemií covid-19 velmi zasažena. Pro získání lepšího přehledu o situaci proběhl ve dnech 18.–30. 6. 2020 dotazníkový průzkum mezi všemi knihovnami v Libereckém kraji. Dotazník tvořilo 20 otázek a zúčastnilo se jej 63 knihoven (z celkového počtu 201 knihoven a 34 poboček v kraji). Výsledky tohoto průzkumu zohledňuje i tento článek.

Samotné uzavření knihoven v Libereckém kraji využili knihovníci a jejich zřizovatelé k mnoha činnostem. Často se prováděly revize, knihovní fond se přeznačoval, aktualizoval, docházelo k vyřazování zastaralých dokumentů. V mnoha případech byla pauza v činnosti využita k vnitřním pracím v knihovnách jako k výměně regálů a k různým úpravám interiérů. Knihovníci také vymýšleli a plánovali nové akce nebo se věnovali svému profesnímu vzdělávání. Někteří z nich se také aktivně přizpůsobili nové „online době“. Ve cvikovské knihovně začal tamní ředitel předčítat na Facebooku z děl českých klasiků; předčítání mělo takový úspěch, že o něm publikoval článek i server iDnes.cz. Zohledněno bylo i aktuální dění – mnoho knihovnic se zapojilo do šití roušek, případně se věnovalo dalším činnostem spojeným s pandemií, většinou ve spolupráci se svým zřizovatelem.

Nejčastější službou, která byla nově zavedena, byla donáška knih do domu. Většina knihoven však tuto službu dál nabízet nebude – je časově náročná a čtenáři o ni většinou projevovali zájem právě jen proto, že knihovna byla dlouhodobě uzavřena. 74 % knihoven v době uzavření komunikovalo se svými čtenáři, ale většinou (až na drobné výjimky, například zřízení Youtube kanálu v knihovně v Semilech) knihovny nevyužily žádných dalších způsobů komunikace, než které již nabízely. Mezi nejčastější komunikační prostředky pak patřily ty klasické: webové stránky, emaily čtenářům a telefonáty. Z hlediska nových online služeb knihovny většinou jen zprostředkovávaly informace o celostátních online aktivitách či nabízely půjčování e-knih.

Mnoho knihoven téměř okamžitě využilo možnosti znovuotevření; 64 % všech knihoven v Libereckém kraji začalo opět poskytovat služby již v týdnu od 27. 4. 2020. Velká část je následovala další týden. Téměř všechny byly otevřeny již v první půlce května. Zpočátku byl provoz některých omezený (např. zkrácená otevírací doba), ale většinou se jednalo jen o krátkodobá omezení.

Pouze 10 % knihoven má zprávu o možném snížení rozpočtu, což je pozitivní, protože téměř ve všech případech by se snížení rozpočtu knihoven odrazilo na nákupu nových knih. Špatnou zprávou ale je, že se krácení rozpočtu dotklo všech knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí.

Knihovny spíše neočekávají nějaké větší změny ve svém fungování; 37 % neočekává vůbec žádné změny. Ostatní předpokládají spíše drobné dílčí změny. Očekává se však rychlejší nástup nových technologií. Obavy ale panují z poklesu počtu čtenářů nebo úsporných opatření ze strany zřizovatele. Největším současným přáním, které bylo mnohokrát uvedeno i v dotazníku, je, aby si čtenáři našli zase cestu zpátky do knihovny a ta opět představovala bezpečné místo pro celé rodiny. Stejně obavy a přání provázejí liberecké knihovny i nyní během druhé vlny uzavření z důvodu epidemie koronaviru, není ale pochyb o tom, že si s touto situací knihovníci opět poradí.

MICHAELA STAŇKOVÁ | stankova@kvkli.cz

Poděkování rektora Univerzity Karlovy knihovnám

Prof. Tomáš Zima, rektor Univerzity Karlovy, se v poslední době v souvislosti s epidemií koronaviru ve sdělovacích prostředcích několikrát velice pochvalně vyjádřil na adresu práce knihoven. Proto jsme ho také požádali o vyjádření pro časopis *Čtenář*, které rádi předáváme knihovníkům v celé České republice:

Velmi oceňuji úsilí kolegyň a kolegů z knihoven po celé České republice, kteří již od jara letošního roku dělají vše pro to, aby veřejnost a studenti v tomto nelehkém období měli bez vážnějších omezení přístup ke knihovnímu fondu a nepřišli tak o možnost „literárního osobního rozvoje“.

Na Univerzitě Karlově kolegové z knihoven zareagovali velice rychle a efektivně a již na jaře podnikli řadu opatření směřujících k tomu, aby knihovny fungovaly i v nové, rychle nastalé situaci. Studenti měli díky nim možnost se „předzásobit“ studijní literaturou, výpůjční lhůty byly prodloužené a knihovny byly otevřené, jak nejdéle to bylo možné. Velice jsme uvítali otevření Národní digitální knihovny Kramerius pro vysokoškolské studenty, neboť díky tomu měli studenti přístup k učebnicím pro lékařské fakulty. Ve všech knihovnách byla zabezpečena informační služba po telefonu a e-mailu. Zaměstnanci všech knihoven Univerzity Karlovy rovněž poskytují online poradenství a pomáhají s vyhledáváním odborné literatury a na některých fakultách jsou zapojeni do podpory e-learningu.

Současná situace není pro nikoho jednoduchá. Proto všem zaměstnancům knihoven patří VELKÉ poděkování, neboť bez jejich nasazení a úsilí by v řadě případů nebylo možné zajistit současnou výuku v takové kvalitě, v jaké je realizována.

A pokud jde o širší veřejnost – dobrá kniha je tím nejlepším přítelem. Dokáže potěšit a vyloudit ten tolik potřebný úsměv! Přeji všem energii, optimismus, pevné zdraví a především skvělé knihy!

prof. MUDr. Tomáš Zima, Dr.Sc., MBA,
rektor Univerzity Karlovy

Foto: archiv časopisu FORUM (www.ukforum.cz)

Do čísla přispěli

Jana Bednářová – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem ■ **Mgr. Irena Brezovic** – Krajská knihovna Vysočiny ■ **PhDr. Jaroslav Čisář** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Martina Čuríková** – Městská knihovna Benešov ■ **Mgr. Vojtěch Dostál** – Wikimedia Česká republika ■ **Lara Ewen** – novinářka, spisovatelka, New York ■ **Mgr. Jana Fialová** – Krajská knihovna Vysočiny ■ **Bc. Helena Filipová** – Univerzita Karlova ■ **Mgr. Roman Giebisch, Ph.D.** – Národní knihovna ČR ■ **Bc. Lucie Jonáčková** – Wikimedia Česká republika ■ **prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.** – Moravská zemská knihovna v Brně ■ **Miloslav Linc** – Městská knihovna v Praze ■ **PhDr. Radek Liška** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ **Mgr. Vladana Pillerová** – Národní knihovna ČR ■ **Bc. Romana Rábllová** – Regionální knihovna Karviná ■ **PhDr. Renáta Salátová** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ **PhDr. Michaela Staňková** – Krajská vědecká knihovna v Liberci ■ **Milan Valden** – publicista ■ **RNDr. Alena Volková Balvínová** – SKIP ČR ■ **Daniela Wimmerová** – SKIP ČR ■ **prof. MUDr. Tomáš Zima, Dr.Sc., MBA** – Univerzita Karlova

NKlink – nový nástroj propojující Wikidata se světem knihoven

Spolek Wikimedia úzce spolupracuje s oddělením národních jmenných autorit Národní knihovny ČR. Co tato spolupráce přináší a kam směřuje? Jak může tato novinka prospět celé knihovnické infrastruktuře?

Výše zmíněné oddělení Národní knihovny ČR (NK) spravuje a provozuje tzv. „autoritní bázi“, tedy databázi jmen osob, korporací a míst, kterou každodenně používají knihovny. Hlubší propojení jednoho z projektů Wikimedia (*Wikidata*) s databází NK zlepšilo integraci informací obsažených v jednotlivých úložištích a zjednodušilo jejich dostupnost a čitelnost pro širší veřejnost.

Značnou část této služby prováděl nástroj, který již v roce 2006, tedy pět let po vzniku Wikipedie, vyvinul člen spolku Wikimedia Petr Kadlec. Už tehdy bylo možné v knihovním systému Aleph vytvářet automatické odkazy na příslušný článek na české Wikipedii. Tento jednoduchý nástroj umožňoval všem databázím napojeným na identifikátor národních autorit využívat potenciálu Wikidat.

Národní autority jsou dnes páteřním systémem celé české knihovnické infrastruktury. Příkladem může být hledání identifikátoru jk01080472 (patřící T. G. Masarykovi) na vyhledávači Google, které nabízí více než 2500 výsledků z různých českých knihoven, muzeí, galerií a dalších institucí. Všechny jsou napojené na centrální systém NK právě prostřednictvím tohoto unikátního identifikátoru.

Pro výše zmíněné instituce Petr Kadlec vyvinul druhou generaci nástroje a dal mu jméno NKlink (<https://nklink.toolforge.org/>). Kdo a jak tedy nástroj NKlink využije? Například vysokoškolské knihovny vytvářející bibliografické zá-

znamy všech zaměstnanců domovské instituce, jejichž součástí je i vědecké a pedagogické působení profesorů či profesorek a identifikátor národních autorit. Pomocí toho může knihovna prostřednictvím NKlinku automaticky odkázat i na významné bibliografické databáze ISNI a ORCID.

Dalším poměrně běžným příkladem mohou být krajské knihovny provozující internetový katalog děl, která jsou k dispozici na jednotlivých pobočkách k vypůjčení. Díky propojení s centrální databází NK a využívání Souborného katalogu ČR mohou jednotlivé krajské knihovny obohatovat své katalogy, zobrazovat v nich stručné medailonky jednotlivých autorů a autorek stažené z Wikidat a další. Čtenáři a čtenářky i pracovníci a pracovnice knihoven se mohou o autorech a autorkách dozvědět více než v katalogu samotném. Exponenciálně tak roste informační hustota katalogů a potenciální přínos pro veřejnost.

Propojením databází se nám tak otevírá inverzum dat, která by – ponechaná svému vlastnímu životu – mohla být v souhrnu nepřehledná, a proto v běžném životě dosti nepoužitelná. NKlink pomáhá navigovat jejich světem a obohatovat uživatele i sám sebe.

LUCIE JONÁČKOVÁ

| lucie.jonackova@wikimedia.cz

VOJTĚCH DOSTÁL

| vojtech.dostal@wikimedia.cz

Nástroje pro online komunikaci (nejen) knihovníků

Letos v polovině března nastala situace, kdy téměř ze dne na den museli i knihovníci opustit svá pracoviště a zahájit práci z domova. Stalo se velice rychle nezbytným, aby začali používat nové systémy, díky kterým by mohli komunikovat s ostatními kolegy nejenom textově, ale také prostřednictvím hlasových schůzek a videoschůzek. Tento výběr byl v některých knihovnách omezen různými aspekty, např. ekonomickými, tím, zda daný nástroj umožňoval spojení v reálném čase dostatečnému množství osob nebo zda kromě funkcionality videoschůzek poskytoval i něco dalšího. Tento článek se krátce pokusí shrnout, které nástroje a za jakých podmínek jsou k dispozici (*pozn.*: nástroje jsou seřazeny abecedně).

Adobe Connect

[<https://www.adobe.com/products/adobe-connect/>]

V bezplatném režimu umožňuje pouze tříčlenné schůzky. Ale nabízí i bezplatný třicetidenní režim pro nové uživatele, který umožňuje pořádat schůzky až pro 25 účastníků a má sloužit především pro ukázkou nabízených funkcí. Dále je k dispozici i několik různých rozšířených placených variant, které pak umožňují i schůzky pro větší množství uživatelů; např. Univerzita Karlova má licenci, která umožňuje setkání až 200 účastníků. Nástroj umožňuje i sdílení obrazovky, vkládání jednoduchých anket, nahrávání a poskytování souborů nebo má například bílou tabuli, na kterou mohou účastníci psát a kreslit.

Discord

[<https://discord.com/>]

Tento nástroj sice slouží především pro komunikaci hráčů počítačových her, ale nabízí i funkce, které se mohou hodit i komukoliv jinému. Stejně jako ostatní zmiňované nástroje nabízí i Discord textovou komunikaci prostřednictvím chatu, hlasovou a videokomunikaci a sdílení obrazovky počítače. Tento nástroj je volně ke stažení a každý si v něm může velice jednoduše vytvořit svůj vlastní server, kam může pozvat další účastníky, jejichž počet není nijak omezen.

Google Hangouts

[<https://hangouts.google.com/>]

Bezplatný nástroj od společnosti Google, k jehož používání stačí mít založenou e-mailovou schránku přes jejich službu Gmail. Není nutné stahovat žádnou další aplikaci, jelikož tento nástroj lze používat pouze v internetových prohlížečích. V Hangouts lze textově v jedné konverzaci komunikovat s až 150 uživateli, video schůzek se může zúčastnit maximálně 10 osob.

Google Meet

[<https://meet.google.com/>]

V budoucnu má formálně nahradit starší nástroj Google Hangouts (momentálně jsou ještě dostupné oba). Google Meet lze opět využívat jak v bezplatném režimu, tak s rozšířenými možnostmi prostřednictvím placené licence. Verze, která je zdarma, umožňuje setkání trvající až jednu hodinu pro maximálně 100 účastníků. V nejvyšší verzi pak je počet účastníků navýšen až na 300 osob. Setkání mohou trvat neomezeně dlouho a navíc k této licenci uživatelé získají neomezené úložné místo na Google Disku.

Jitsi Meet

[<https://meet.jit.si/>]

Open source videokonferenční nástroj, který umožňuje pořádat schůzky bez nutnosti regi-

strace a zdarma. Tento nástroj by sice měl umožňovat i schůzky pro větší počet osob, ale nejlépe funguje pro menší skupinky. Pokud se budete snažit pozvat větší skupinu osob, bude pravděpodobně značně snížena kvalita přenosu. Je to zejména z toho důvodu, že tento nástroj se používá výhradně přes webové rozhraní. Každopádně ani zde nechybí funkce pro sdílení obrazovky.

Microsoft Skype

[<https://www.skype.com/cs/>]

Nástroj, který zpravidla slouží spíše pro menší setkání do 50 osob. Bezplatné videoschůzky lze pořádat bez registrace přímo v jeho webovém rozhraní, příp. je nabízena ke stažení i desktopová aplikace. Kromě videoschůzek umožňuje Microsoft Skype opět i textovou komunikaci a samozřejmě i sdílení obrazovky.

Microsoft Teams

[<https://teams.microsoft.com/>]

Bezplatná verze firemního nástroje (dále jen MS Teams), která nabízí funkce pro textovou, hlasovou i videokomunikaci pro max. 300 osob. Placená verze navíc umožňuje pořizovat záznamy videoschůzek, poskytuje uživatelům větší úložný prostor, nabízí připojení emailového hostingu (tedy emailové adresy s vlastní doménou) a napojení dalších služeb zapojených do balíčku Microsoft 365. Pokud se rozhodnete v MS Teams využívat i funkcionalitu týmů, získáte další prostor pro spolupráci, komunikaci a sdílení, v němž si můžete velice jednoduše propojit řadu dalších užitečných aplikací (sdílené dokumenty pro spolupráci, různé dotazníky, plánovače, videa a mnohé další). I MS Teams lze používat v rozhraní internetových prohlížečů, ale pouze v Microsoft Edge a Google Chrome. V některých dalších prohlížečích ho lze spustit také, ale většinou s omezenou funkcionalitou. Nejspolehlivějším způsobem, jak MS Teams používat, je přístup přes staženou desktopovou aplikaci.

Zoom

[<https://zoom.us>]

Tento videokonferenční nástroj lze také používat jak v bezplatné, tak v licencované verzi. Bez-

platná (basic licence) uživatelům umožní pořádat až čtyřicetiminutové schůzky pro maximálně 100 účastníků. Rozšířená licence pak umožňuje neomezeně dlouhé schůzky s až 300 osobami. Stejně jako většina ostatních nástrojů, i Zoom disponuje vedle videoschůzky i možností textové komunikace ve formě chatu. I tento nástroj lze používat jak prostřednictvím webových prohlížečů, tak stažené desktopové aplikace.

Zhodnocení nástrojů pro online komunikaci

Výhodou univerzitních knihoven, jako je Knihovna FF UK, je určitě to, že jako součást větší instituce, jakou představuje Univerzita Karlova, obvykle mají přístup k licencovaným nástrojům (např. MS Teams, Zoom a Adobe Connect). V Knihovně FF UK se zatím nejvíc osvědčil právě nástroj MS Teams, protože je propojen s pracovním e-mailem, a tedy s kontakty na všechny osoby v rámci fakulty. Tento nástroj se pro naše potřeby ukázal jako dobře použitelný jak pro větší i menší online porady, tak pro rychlou textovou komunikaci prostřednictvím chatů, ale i pro spolupráci v týmech.

Nabídka dostupných nástrojů je poměrně rozsáhlá, v tomto článku byly zmíněny pouze ty neznámější. Rozhodně nelze říci, zda je některý z nich vyloženě lepší, nebo horší než ostatní. To základní většinou zvládnou všechny, tedy textovou komunikaci prostřednictvím chatu, hlasový hovor, videohovor a sdílení obrazovky s ostatními účastníky schůzky. Všechny zmíněné nástroje je dokonce možné používat i prostřednictvím mobilních aplikací. Rozdíly jsou především v maximálním počtu připojených účastníků nebo v dalších přidružených funkcích.

Ač je to vzhledem k vývoji současné situace poněkud paradoxní, máme vlastně obrovské štěstí, že žijeme v této době. Kdyby podobná krize přišla jen o pár let dříve, bylo by mnohem komplikovanější, ne-li nemožné společně komunikovat takto jednoduše i na dálku. Určitě by nebylo reálné převést tolik knihovnických činností do domácích kanceláří tak snadno a rychle, jako je tomu dnes.

HELENA FILIPOVÁ

[Helena.Filipova2@ff.cuni.cz]

Budu spolupracovat s odborníky z knihoven

V říjnových volbách do Senátu byl zvolen senátorem Pavel Kárník, současný ředitel Městské knihovny Kolín (kandidoval jako nestraník na kandidátce STAN). Stal se tak historicky prvním knihovníkem, který se stal členem horní komory Parlamentu ČR. Redakce časopisu *Čtenář* položila novému senátorovi začerstva několik otázek.

Blahopřeji vám k vašemu zvolení. Když jste nastupoval 1. 1. 2008 do funkce ředitele knihovny v Kolíně, jaká jste si dal předsevzetí? Co se vám díky tomu podařilo dosáhnout? Rozhodně webové stránky vaší knihovny jsou velmi pěkné...

Kolínská knihovna sídlí „provizorně“ již 70 let v budově bývalé Živnostenské banky a mým cílem bylo ji zmodernizovat a učinit z ní opravdové kulturní a společenské centrum. To se myslím povedlo, rozšířili jsme akce pro veřejnost, zřídili Univerzitu volného času Kolín (mimořádně velmi úspěšnou), zmodernizovali knihovnu novou technikou, a to především díky úspěchům při získávání různých grantů.

S jakým předsevzetím jste kandidoval na senátora a budete se ujmát téhle politické role?

Senát nemá, bohužel, mezi veřejností dobré renomé a mnoho lidí napříč republikou svého senátora nezná a nechápe ani funkci Senátu. To bych rád změnil. Kandidoval jsem mj. i s heslem „Senátor se srdcem pro region“ a budu určitě usilovat o to, abych byl vidět a slyšet.

S jakými ambicemi jste šel vůbec do politiky? Je v tom i nějaká možnost pomoci knihovně v Kolíně a vůbec knihovnictví ve vašem regionu i v Česku?

Zase bych mohl citovat ze svého programu, kde mám body o ochraně kulturního dědictví, pro-

pagaci regionu, ale i např. podporu a ochranu živnostníků. Jsem totiž původním povoláním knihkupec a podnikal jsem do konce roku 2007. Také jsem se v roce 2006 stal historicky prvním Živnostníkem roku Středočeského kraje a vím, jak to mají malí podnikatelé těžké. Knihovnictví si jistě zaslouží podporu v celém Česku, a budu-li moci, rád podpořím jeho další rozvoj.

Máte zkušenosti mj. také z práce knihkupce, podobně jako vaše kolegyně Miroslava Němcová. Ovlivnilo to nějak vaši dosavadní profesní dráhu?

V roce 1975 jsem nastoupil v Kolíně jako knihkupecký učeň, a tak letos slavím malé jubileum – 45 let práce s knihou. Musím říci, že mám obrovské štěstí, že můj největší koníček je zároveň i mým zaměstnáním.

Troufáte si na souběh funkce senátora a ředitele knihovny? Lze to skloubit? Ostatně těch mnohoobročníků v našem parlamentu není zrovna málo...

Vzhledem k rozpracovaným projektům chci zůstat v knihovně minimálně do konce roku. Poté mě bude čekat bolestivé loučení, s kolegy, čtenáři i se samotnou knihovnou. Práci senátora chci dát 100 %, a tak bude mou jedinou funkcí. Povede-li se mi alespoň u částí lidí v regionu změnit negativní náhled na Senát (a senátory), bude mít má práce smysl.

Politické kariéře tedy dáte přednost. Jaké možnosti z pozice senátora i vašeho politického klubu, který bude v Senátu patřit k nejsilnějším, vidíte, aby to napomohlo rozvoji knihoven u nás?

Budu se snažit pracovat ve Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice nebo Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí. Odtud tu možnost vidím, dále rozhodně budu spolupracovat s odborníky z knihoven při schvalování zákonů, které se knihoven budou jakkoliv týkat.

Pandemie koronaviru v současnosti výrazně ovlivňuje oblast kultury, knihovny nejsou výjimkou. Jak se to projevilo u vás v Kolíně a jaký to má dopad na činnost právě vaší knihovny?

Naštěstí jsem naplánoval velkou část akcí na září a stihli jsme je zrealizovat, sice v rouškách, ale akce se opravdu povedly. Mrzí mě neuskutečnění tradičních akcí jako *Pasování předškoláků na Práchovně* (součást *Kmochova Kolína*) nebo *Noci s Andersenem*, ale Pohádkovník jsme zasadit stihli. Nerad bych končil truchlivě, tak jeden tip pro ostatní knihovny. Před lety se mně

P. Kárník ve společnosti pracovníků oddělení pro děti v hlavní budově knihovny v Husově ulici

povedlo získat grant na vybudování vinohradu. Z toho máme nyní každý rok několik desítek lahví svého vlastního vína. No a to se hodí, třeba v době pandemie...

Děkuji za rozhovor. Držím vám palce ve vaší nové roli a přeji mnoho úspěchů.

JAROSLAV CÍSAŘ | ctenar@svkkk.cz

Foto: archiv P. Kárníka

Inspirace

Swapování v knihovně

Víte, co je „swap“? Jedná se o výměnu věcí, které již nepotřebujete, ale jsou v tak dobrém stavu, že je může využít někdo jiný. Je to takové nakupování bez peněz, což v dnešní době, kdy se klade důraz na ekologický přístup k životu, nabývá na popularitě.

Přestože současná situace akcím nepřeje a většinu jsme jich v Městské knihovně Benešov nako-nec museli zrušit, swap jsme se rozhodli ponechat. Byl to náš první pokus, a tak jsme nečekali davy lidí ani to, že bychom akcí mohli podpořit šíření náklady. V sobotu 3. 10. v osm hodin už bylo v prostoru výstavní síně před vstupem do knihovny přichystáno několik stolů a stojan s věcmi, které se lidem nehodily a u kterých by jejich dosavadní majitelé rádi, aby je využil ještě někdo jiný. Všechny věci byly hezké, zachovalé, některé dokonce úplně nové. Mohli jste zde najít oblečení pro velké i malé, hračky, knihy, nádobí, šperky, boty a mnoho dalšího. K našemu milému překvapení zájemců o ekologičtější přístup k věcem se našlo dost. Vládla příjemná atmosféra, provázená sdílením zkušeností s výměnou věcí a radostí z nově nabytých uložek. Je vidět, že rozšiřování služeb knihoven tímto směrem je žádoucí. Opět se potvrdilo, že uživatelé už do knihovny nechodí jen pro knihy.

MARTINA ČUŘÍKOVÁ | akvizice@knihovna-benesov.cz

* z americké angličtiny, znamená „vzájemná výměna“

Maskoti a skřítki lákaají děti do knihovny

Děti mají rády vedle roztomilých zvířátek hlavně pohádky, pohádkové bytosti, skřítky, víly a jiné fiktivní postavy. Tyto bytosti v dětech dokážou vyvolat silné emoce. Děti se na ně těší při každém čtení pohádkové knížky. A co když takové bytosti na ně čekají i v knihovnách? A nejen schované v knihách, ale „reálné“?

Knihovny si často volí svého maskota s cílem, aby se dětem v knihovnách líbilo a rády tam chodily. Velmi často si vyberou konkrétní stylizovanou pohádkovou postavu – nejčastěji skřítku, vílu apod., méně často živé zvíře. Maskot se stává pro knihovnu silným spoluhráčem a pomocníkem. Pomůže přivést pozornost dětí ke knihám, k četbě i k samotné knihovně a hlavně k tomu, co všechno se v ní odehrává. A platí to nejen pro děti. Pomáhá změnit pohled lidí na knihovnu. Ukazuje, že to není jen místo, kde se půjčují a vracejí knihy, ale „že se tam něco děje“.

Pomoc maskotů knihovnám

Pomoc může být pasivní i aktivní. Pasivní pomoc představuje například statické umístění maskota jako ukazatele, rozcestníku nebo pouze jako dekorativního prvku. Aktivní pomoci je např. jejich využití jako komunikátora při akcích v knihovně. Může pomáhat i jako člen personálu: např. maskot s knihovnicí pomáhá dětem vybírat knihy z regálů, s knihovnicí vrací a půjčuje knihy, může zabavit mladší sourozence, než si starší sourozenec nebo maminka vyberou knihy.

Přehledka knihovnických maskotů a skřítků

Pomocí svého projektu jsem chtěla zmapovat existenci maskotů a skřítků v našich knihovnách, zjistit, jak častý je to jev a jak je knihovny využívají ve své praxi. Na základě dotazníkové akce v průběhu poloviny června a celého července se knihovny přihlašovaly, odpovídaly na dotazy a následně mi do konce září mohly posky-

lat fotografie. V říjnu 2020 mi kolegyně Linda Jansová pomohla vytvořit a zpřístupnit online výstavu knihovnických maskotů a skřítků na Facebooku. Ta se setkala s poměrně velkým zájmem odborné veřejnosti i čtenářů. Mnohé knihovny, které to včas nestihly, se dodatečně do *Přehledky knihovnických maskotů a skřítků* přihlásily.

Výsledným výstupem projektu by měla být výstava reálných maskotů a skřítků v reálných výstavních prostorách, ideálně v Praze, které se nám snad časem podaří sehnat. Vzhledem ke stávající situaci kvůli koronaviru není třeba s výstavou spěchat a předpokládám, že by se mohla uskutečnit až v roce 2021. Myslím, že dostatečné množství knihoven přislíbilo, že zapůjčí svého skutečného maskota či skřítku na výstavu nebo vytvoří pro účely výstavy jeho kopii. Jiné nabídly fotografický materiál či jiné předměty s maskoty a skřítky spojené. Domnívám se, že by na výstavu bylo materiálu dost a dost.

Příklady

Proč by nešlo využívat maskotů více? Knihovna se může pomocí nich více zviditelnit v místních médiích, na webu nebo na Facebooku knihovny. Navíc může pomocí maskotů plnit výchovné cíle. V následujícím textu se dozvíte o inspirativních příkladech z praxe, jak lze maskota či skřítku v knihovně využít. Některé pasáže vycházejí právě z odpovědí v dotazníku, jiné z následné komunikace s knihovnou při sběru fotografií. Texty knihovnic jsou většinou beze změny uvedeny kurzívou.

Kde se maskoti a skřítki v knihovně berou? Fiktivní postavy mohou vznikat v hlavách dětí, ty je pak ztvární na papír a vítězná postavička je vybrána v anketě a následně vyrobena v reálné podobě buď pracovníci knihovny, výtvarníkem nebo šikovnou maminkou. Příkladem toho jsou knihovny v Hrobcích a ve Frýdlantu.

Místní knihovny v Hrobcích – Věra Jaborová

Autorkou skřítky Květinky je naše malá čtenářka Elenka Motejlová (9 let), se šitím jí pomáhala její maminka.

Městská knihovna Frýdlant –

Radka Wittmayerová [viz 2. s. obálky]

Knihovnický skřítek této knihovny se jmenuje **Knihomol** a měří cca 30 cm. Říká o sobě: „Já Knihomol jsem se zrodil napřed v hlavách dětí a následně na papíře při vyhlášení dětské soutěže Znáte KNIHOMOLA. Moji podobu hledaly děti ve své fantazii. Kreslily, jak si mě představují. Nakonec mi podobu vtiskla dětská čtenářka Eliška Ptáčková. Podle její předlohy mou postavičku z textilu vytvořila Kateřina Kaprálek Vítámvásová z Domu dětí a mládeže Frýdlant. Já Knihomol tak můžu být pro vás čtenáře v městské knihovně a jsem taky u všeho, co se kde šustne. Byl jsem stvořený v roce 2015.“

Za zvoleného maskota se může při určitých příležitostech převlékat i konkrétní člověk, zatímco neživý maskot během roku přebývá a pomáhá v knihovně jinak.

Městská knihovna Jihlava – Radka Pavličková

[viz 2. s. obálky]

Náš skřítek **Kniháček** má prsty ve všem, co se u nás v dětském oddělení děje. Každý měsíc se osobně setkává s dětmi při Kniháčekově počteničku. Přímo nezastupitelnou roli má při Pasování prvňáčků, kde už několikrát dokonce ožil,

aby mohl sám pasovat děti na čtenáře. Pohrát si s ním pak mohou všichni naši čtenáři u nás v dětském oddělení, kde má svůj pelíšek.

Městská knihovna při KD Strážničan ve Strážnici – Alena Brhelová

Maskota **Kníšpíka** pojmenovaly děti prostřednictvím ankety. Obléká se na člověka, takže jeho velikost se pohybuje kolem 185 cm na výšku, i když legenda praví, že se po odchodu dětí zmenšuje, aby se mohl schovávat v regá-

lech mezi knihami a pospávat tam. Hlavní akcí, které se účastní společně s královnou naší knihovny, je pasování prvňáčků na čtenáře knihovny, kdy je jeho hlavním úkolem přímo pasování. Občas se nechá probudit i v průběhu školního roku, kdy děti přijdou na besedu, a jednou dokonce přišel pozdravit děti na letní venkovní akci knihovny.

Knihovna u Mokřinky, Mokré – Dagmar Honsnejmanová

Maskotem naší knihovny je **Bludička Mokřinka**. Má několik podob. Z původní podoby figuríny Mokřinky v životní velikosti, umístěné v klubu, vznikly i další podoby. Kresba Dagmar Honsnejmanové byla vybrána v anketě, aby se stala patronkou knihovny; dřevořezbu Mokřinku vytvořila řezbářka a výtvarnice Jarmila Haldová k oslavě 120. výročí založení knihovny.

Skřítki a jiní maskoti mohou účinně pomáhat personálu. Podílejí na celoročních projektech jako komunikátor. Knihovnice mohou s dětmi prostřednictvím změněného hlasu komunikovat, děti si s maskotem povídají, odpovídají na otázky apod. Jedná se mimo jiné o akce s mateřskými či základními školami, maskoti vystupují na akcích pro předškoláky, při akcích Bookstartu – Knížka pro prvňáčka nebo akcích pro družiny. V průběhu

celého roku mohou dětem ukazovat, jak se chovat v knihovně, jak nakládat s knihami, pomáhat při výtvarných dílničkách aj. Při čtení někdy ruší, ale také uklidňují jednotlivé děti. Paní učitelce i maminkám zadávají tipy pro práci ve škole, doma. Svoji výchovnou roli plní i tak, že knihovnice mění jejich aktuální podobou podle svátků, významných dnů nebo podle jiných důležitých událostí.

Níže uvádím příklady z Mnichova Hradiště, Jevišovic a Bílovce, kdy maskot pomáhá vydatně personálu.

Městská knihovna Mnichovo Hradiště – Jana Jedličková

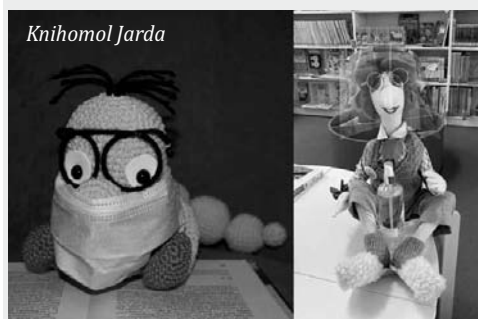
Náš skřítek **Románek** je malá postavička chlapčeka bez obličeje. Jméno skřítky měníme, pokud je ve skupině dítě s tímto jménem. Když mluvíme s dětmi, jak se mají správně chovat ke knížkám, ukazujeme jim i knihy počmárané a roztrhané a říkáme, že to udělal Románek.

Velmi se nám **negativní postavička** osvědčila, protože nikdo nechce být jako on a děti se předhánějí v ujišťování, že oni se takhle ke knihám nechovají. Někdy při lekcích v jedné uličce schválně naděláme nepořádek, povalíme knížky, nastrkáme tam hračky a papírky od bonbonů a každé dítě tam musí najít jednu věc, která je špatně, a opravit ji nebo uklidit. Akce se těší velice oblibě.

Městská knihovna Jevišovice – Zdenka Komůrková

...aktuálně děti velmi kladně reagují na to, že má jejich maskot **Knihomol Jarda** také roušku.

Knihomol Jarda

Skřítek Vavřínek

Městská knihovna Bílovec – Jana Klazarová

Skřítek **Vavřínek** svým převlekem upozorňuje v době koronavirové na to, že rouška není hanba a že máme ochranné štíty i dezinfekci.

Maskotem může být občas i reálné živé zvíře, které přitahuje dětské čtenáře. Příkladem může být pískomil v **Městské knihovně v Týništi nad Orlicí**, kotě **Kulička**, které jednou přišlo do **Městské knihovny v Týnci nad Sázavou** a už tam zůstalo (viz foto), nebo želvák **Karel**, který vydatně pomáhá v **Městské knihovně Most**.

Všem knihovnám zapojeným do **Přehledky** moc děkuji za spolupráci – za vyplnění dotazníku i za zaslání fotografie. Doufám, že se mi podaří dosáhnout vytčeného cíle, aby se výstava uskutečnila. Maskoti a skřítky za to stojí. V článku jsem zmínila jen některé jejich pozitivní přínosy pro knihovnu, v praxi jich mají určitě více. Knihovny, které maskota ve svém dětském oddělení nemají, by neměly váhat. Tyto postavičky zcela jistě pomohou jejich PR.

ALENA VOLKOVÁ BALVÍNOVÁ
| balbal@seznam.cz

Inspirace

Knihovnické divadélko

Jedním ze současných trendů, jak přiblížit dětem příběhy z knížek, je divadelní představení nebo scénické čtení. Knihovnice z Regionální knihovny Karviná před dvěma lety založily divadelní soubor s názvem Knihovnické divadélko, prostřednictvím kterého seznamují předškoláky a žáky prvního stupně základní školy nejen s klasickými českými pohádkami, ale i s těmi moderními.

Na území Karviné žije i mnoho polsky hovořících občanů a funguje zde i základní a mateřská škola s polským vyučovacím jazykem, nabízíme proto i česko-polské varianty pohádek. Díky finanční podpoře Nadace OKD mohl soubor zakoupit potřebnou techniku k ozvučení při hraní ve venkovních nebo větších prostorách.

I přes letošní nepříznivou situaci v souvislosti se šířením koronaviru, který zamezil uskutečnění řady kulturních aktivit, se Knihovnickému divadélku podařilo odehrát několik představení. V měsíci červnu jsme díky příznivému počasí a částečnému rozvolnění vládních opatření navštívili karvinské školky a školy a ve venkovních prostorách hráli *Pohádky z pařezové chaloupky*. Pro děti to bylo po karanténě velmi příjemné zpestření výuky a zároveň také dárek ke Dni dětí.

V současnosti nabízíme celkem pět divadelních představení a čtyři scénická čtení. Úplnými novinkami našeho souboru, které budou mít ve školním roce 2020/2021 premiéru, jsou *Veronika zlobidlo* a *Danda má hlad*. Obě představení jsou inspirována stejnojmennými tituly z produkce populárních českých autorek písničiček pro děti a mládež. *Veronika zlobidlo* je poučným a zároveň veselým příběhem, jehož hlavní hrdinka si vyzkouší, jaké to je být dospělákem a poradit si se zlobivým dítětem. Potěšila nás spolupráce s ilustrátorkou knihy Bárou Buchalovou. Pro představení nám vytvořila a věnovala pracovní list k příběhu, takže s ním mohou žáci ve škole dále pracovat. Otík, hlavní hrdina příběhu *Danda má hlad*, touží dostat k sedmým narozeninám živé zvířátko, ale rodiče o tom nechťejí ani slyšet. Vtipný příběh vypráví o tom, jak mu nahradí domácího mazlíčka masožravá kytky jménem Danda.

Do budoucna bychom rádi pokračovali v rozšiřování repertoáru Knihovnického divadélka o nové tituly i se zaměřením na žáky druhého stupně základní školy.

ROMANA RÁBLOVÁ
| romana.rablova@rkka.cz

Vystoupení v Mateřské škole Čajkovička v Mizerově

Foto: archiv Regionální knihovny Karviná

Kreativní centra Městské knihovny v Praze

Část 3: „3D tiskárna a Adobe“

Ve třetí, závěrečné části našeho kreativního miniseriálu (první část „Jehla a nit“ viz č. 10 – s. 362–363; druhá část „Pilka a vrtačka“ viz č. 11 – s. 402–403), věnovaného kreativním centrům Městské knihovny v Praze (MKP), vám představíme kreativně-technologickou dílnu Suterén, kterou se vrátíme do „tradiční“ podoby knihovnických dílen jako míst, které se soustředí na nejmodernější techniku. A protože to je závěrečný díl seriálu, tak to zase celé uzavřeme trochou teorie.

Suterén se skrývá v útrobách Ústřední knihovny MKP. Jde o technologicko-kreativní zónu, která vznikla přeměnou (v dnešní době) nepříliš moderní a nepříliš využívané počítačové učebny. Tenhle prostor se nachází v suterénu knihovny (odtud také jméno), hned vedle dvou kinosálů. Přibližně dvacet let zde byla klasická počítačová učebna, kde probíhala zejména školení knihovníků a v menší míře i akce pro veřejnost. Modernizace byla už dlouho na pořadu dne a zároveň tu byla snaha zpřístupnit tento prostor veřejnosti v mnohem větší míře než předtím. Boj o místo je v každé knihovně napínavější než finále světového šampionátu ve hře na schovávanou.

Vznik Suterénu

Nápady nám zprvu létaly všemi směry, ale záhy narazily na hranici reality, financí a vlastně i na hranice možností samotného suterénu. Protože jsme obnovu částečně financovali z dotace VISK 2, musela zůstat zachována funkce studijní. A navíc tu schází silná vzduchotechnika, takže některé věci nejsou možné, aby zároveň nedošlo k uvaření a udušení uživatelů, což bychom opravdu nechtěli, i když *Spalovač mrtvol* je opravdu skvělá knížka. Na komplexní rekonstrukci celá knihovna teprve čeká. A nám se čekat nechtělo. V současnosti tak jde o místo, kde se – zjednodušeně řečeno – mohou dopoledne vzdělávat knihovníci a které odpoledne slouží pro kreativní rozvoj veřejnosti.

Druhým faktorem, který vznik Suterénu předcházela, je, že s technologiemi si hrajeme už dlouho. Ať už jde o naši 3D tiskárnu, kterou nabízíme v rámci Ústřední knihovny uživatelům již několik let, či o zkušenosti z akce *CodeWeek*, jehož součástí byl i malý technologický park. Bylo proto logické, že jsme se všechny tyto aktivity pokusili soustředit na jedno místo, abychom je mohli nadále rozvíjet. Nitky se spojily a jako v každém správném příběhu přichází rozuzlení.

Vznikla tak kreativně-technologická zóna, pokrývající široké spektrum možností. V rámci hi-tech vybavení mohou uživatelé vyzkoušet zejména 3D tisk. Mohou si vyzkoušet tisk vlastních projektů na dvou různých 3D tiskárnách (pro uživatele to sice vyjde nastejno, my si ale díky tomu můžeme zkoušet, co která umí líp...). Pro rodiny s dětmi tu jsou drobní robůtki (ozoboti, beeboti, různé programovací hry a stavebnice a další). Anebo virtuální realita.

Kreativní část dílny pak tvoří řezací plotr, vazáč nebo laminátor, vypalovací pero na pyrografii, placovač a další nástroje, díky nimž je zde možné řešit projekty týkající se drobnější knihárny, výroby různých diářů, embosingu, kaligrafie a dalšího – a všechno tohle se opět schovává pod moderním termínem *Arts and craft*.

A samozřejmě jsou tu i počítače, na kterých je dostupný například kompletní Adobe Creative Cloud, což je pro mnohé uživatele příliš drahá

Foto: archiv MKP – Jana Hrzínová

hračka, než aby ji měli legálně doma. Propojením všech tří směrů pak vzniká centrum, které umožňuje kouzelné věci.

Cílová skupina a předpoklady

Jsou jí hlavně dospělí, ale zároveň klademe důraz i na rodiče s dětmi. Pro rodiny je třeba připravená i zážitková úniková hra se zapomnětlivou knihovnicí Alenkou, které její záludný kolega schoval klíče. Během hledání odpovědi si hráči vyzkouší vybavení Suterénu, seznámí se s jeho pravidly a hravou formou si tak projdou to, co prakticky nabízí. Pro malé zájemce nebo opět pro celou rodinu máme v nabídce lekce robotiky, kdy se během plnění několika různých úkolů mohou pomocí hry seznámit se základy tohoto oboru. A třeba jednou naprogramovat počítačovou hru. A pro dospělé pak jsou kromě jiného připraveny pravidelné workshopy se zkušenými lektory.

Takhle to zní možná pohádkově jednoduše, ale samozřejmě jde o kompromis a mnoho ústupků. V první řadě nás omezoval prostor samotný a absence jeho odvětrávání. To vedlo k nutnosti pečlivě zvážit výběr přístrojů a vynechat ty, které „čoudí“ nebo příliš hřejí, i když bychom o ně hodně stáli. Pokud o makerspace uvažujete, počítejte s tím, že bez vzduchové ventilace se občas ochudíte o zajímavé věci.

Další věcí, kterou je třeba mít na zřeteli, je výběr toho správného člověka. Ale o tom ještě dále

Nejatraktivnější pro uživatele jsou zřejmě 3D tiskárny

podrobněji. A samozřejmě tu jsou finance. Chtěli bychom nějaké skvělé stroje, ale přidat další nulu nebo dvě do rozpočtu nezvládne ani tak velká knihovna, jako je MKP.

Trochu nečekaným zádrhelem, který nás v realizaci zbrzdil, pak byla epidemiologická opatření a následný omezený provoz knihovny. A tak místo toho, abychom už půl roku sbírali zkušenosti, jsme zprvu očekávali a doufali, že naostro otevřeme v září 2020... Zatím tedy sbíráme zkušenosti z malých akcí a nárazových experimentů.

Proč a jak to vlastně dělat?

Zbývá už jen pár dodatků, kterými popis jednotlivých kreativních center doplním i o nějaké zkušenosti, rady a slepé uličky, které jsme prozkoumali za vás.

Možná nebude na škodu zopakovat otázku, proč něco takového vůbec máme. Odpověď: protože chceme rozvíjet kreativitu, protože chceme posílit sousedské vztahy v okolí, protože chceme nabízet celoživotní vzdělávání, lidi propojovat, a vytvářet tak knihovnu dovedností. Nemusíme jen nabízet knihy na téma „vyrob si sám“ a přístup k internetu pro různé videonávody, ale můžeme lidi učit i přímo, pomocí praktického workshopu. Nejde o nic nového, co by v knihovně nemělo své místo. Jen místo tvůrčího psaní,

JMENNÝ REJSTŘÍK

literárních festivalů, učení háčkování teď můžeme se čtenáři vyrábět třeba police na knihy, přešívát tašky nebo vytvořit model na 3D tiskárně. Protože knihovna dnes není jen půjčovárna knih – knihovna je vytváření lepšího světa. A to jde jak prostřednictvím Krtečka, tak i skrze makerspace nebo sousedskou sdílenou dílnu.

Dalším důležitým faktorem je personální zajištění. Jak už jsem psal výše: lidé jsou základ. Bez nich můžete nakoupit sebelepší vybavení, ale to vám bude jenom ležet, když k tomu nebudete mít nikoho, kdo s ním dokáže pracovat a naučit ho používat i ostatní. Zároveň je lepší mít lidí víc – třeba pro DOK16 máme na dva úvazky tři lidi, abychom si je neopotřebovali. A zároveň na tyhle „speciality“ a částečné úvazky docela slyší lidé „zvenku“, což může do knihovny občas přinést závan nového větru.

Stejně tak se nám osvědčilo zamyslet se nad otevírací dobou. Opět třeba v případě DOK16 (protože je jako jediný samostatnou dílnou, ne součástí jiné pobočky) jsme provozní dobu stanovili na pozdní odpoledne a sobotu, tedy na dobu, kdy lidé po práci mají čas něco dělat. I to je taková malá samozřejmost, která ne vždy vyjde, protože i knihovník chce mít někdy volnou sobotu. Ale ukazuje se, že pokud jako knihovna chceme být službou, musíme být pro naše uživatele dostupní.

Ve všech našich kreativních centrech se kromě profíků soustředíme hlavně na začátečníky, kteří nemají žádné zkušenosti. Tím se třeba lišíme od profesionálních a komerčních dílen, které se soustředí spíše na zkušenější uživatele a nabízejí jim profesionální podmínky. I tady se tedy ukazuje, že knihovna má své místo, nekonkuruje, pomáhá a žije s ostatními v symbióze. Knihovna je prostě i v tomhle případě neprekonalně a dokonalý partner.

Zajištění bezpečnosti

Možná se zeptáte na to, jak máme vyřešenou bezpečnost. Přeci jen – nechat někoho řezat na pile je o trochu nebezpečnější než listovat v knize. I v tomhle směru jsme byli punkoví! Objeli jsme různé dílny v Praze a na tohle se samozřejmě ptali (většinou to řeší pojištění a prohlášení uživatele o tom, že není blbec a ruku si neuřízne, anebo se nad tím přímo přivírají oči), navštívili jsme i makerslaby v zahraničí, kde se

tím taky až tak moc nezabývají. K tomu mám jednu historku. Když jsem zkoumal truhlářskou dílnu v knihovně Iso Omena v Helsinkách, položil jsem nevinnou otázku českého knihovníka, který potřebuje mít všechno zabezpečené:

- *A jak to řešíte s bezpečností?*
- *Jak to myslíte?*
- *No, prostě, kdyby si někdo třeba uřízl ruku nebo tak?*
- *Máme tu lékárníčku.*
- *A nemusí nikdo nic podepisovat nebo tak?,*

potřeboval jsem mít v ruce argumenty na naše tradiční zádrhele: jak si pojistit, že knihovna bude krytá ze všech stran, kdyby se náhodou někdy něco stalo. Odpověď mě tehdy nepřekvapila, ve finských knihovnách jsem v té době trávil třetí den a fázi divení jsem měl už za sebou:

- *Proč by měl? My lidem věříme.*

Tak jsme to zkusili také tak a lidem věříme. Našli jsme v tomhle oporu i u našeho právního oddělení, a přestože rizika nepodceňujeme – samozřejmostí je lékárníčka, poučení i používání ochranných pomůcek –, DOK16 je v tomhle ohledu dost nízkoprahový. Pravda je totiž taková, že pokud si někdo uřízne ruku, ani tisíc podepsaných papírů by nám v tom nijak nepomohlo.

A co dál?

S přemýšlením nejsme zdaleka u konce. V záloze máme další projekty, u kterých čekáme, až na ně uzraje čas. V rámci revitalizace pobočky Smíchov chystáme programátorskou dílnu zaměřenou na dětského a mládežnického uživatele, kde bychom společně třeba vytvářeli počítačové hry nebo tam dál rozvíjeli ideu našeho booktuberského koutku.

Další myšlenkou, s níž si pohráváme, je pak kreativní dílna zaměřená na literární tvorbu, protože psaní a knihovny k sobě patří víc než co jiného – a mít místo, kde můžeme lidi učit psát, začínajícím autorům umožnit jejich prezentaci a spisovatelům třeba nabídnout místo pro klidné psaní, aby knihovny měly co půjčovat... Proč ne, že?

Tak uvidíme. I když to vypadá, že máme hotovo, teprve teď se začínáme, resp. začneme po omezujících opatřeních rozjíždět. Kreativita lidí je bezbřehá a knihovna jako místo, které pomáhá měnit sny ve skutečnost, je k nezaplacení.

MILOSLAV LINC | miloslav.linc@mlp.cz

- BARTOŠOVÁ, Eliška:**
Dílny v knihovnách – pojďme to propojit, 6/336
- BARTŮNKOVÁ, Eva:**
Z KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY: Zajímavé zahraniční knižní novinky, 2/78, 4/158 • Průzkum čtení z různých hledisek, 4/138
- BEDNÁŘOVÁ, Jana:**
Knihovny Ústeckého kraje a koronavirus, 12/429
- BĚHALOVÁ, Štěpánka:**
Knihovny a knihovnické muzeí a galerií České republiky, 4/123
- BĚLOHLÁVEK, Miloš:**
Veřejné knihovny v Chodově, 2/70
- BIČANOVÁ, Ivana:**
Když se řekne Dolněmčiči..., 7–8/268
- BOUMOVÁ, Eliška:**
Netradiční vyhlášení Nejkrásnějších českých knih roku 2019, 7–8/282
- BREZOVIC, Irena:**
Z Kraje Vysočina, 12/424
- BROŽEK, Aleš:**
Systém Kramerius v knihovnách ČR na konci roku 2019, 4/142
- BRZOBOHATÝ, Martin:**
Čtenářství a Facebook, 11/404
- BUCHTOVÁ, Vladimíra:**
Jak relativní je stáří aneb Senioři v knihovně, 6/204 • Knihovna ve veřejném prostoru – veřejný prostor v knihovně, 7–8/244
- CEMPÍRKOVÁ, Květa:**
KNIHOVNÍCI A EX LIBRIS: 9. část – Královéhradecký kraj, 1/28 • 10. část – Karlovarský kraj, 2/66 • 11. část – Pardubický kraj, 3/110
- CÍSAŘ, Jaroslav (–JAC–):**
Rozhovor s PhDr. Lubomírem Zaorálkem, ministrem kultury: Blyškání na lepší časy, 1/3, NEUŠLO NÁM: Drama kolem poboček SVK v Ústí nad Labem, 2/73 • Knihovny za času koronaviru, 4/156 • Pro orientaci v dětské literatuře, 6/205 • Dvanáctý ročník projektu *Kde končí svět*, 6/214 • Aby čtení bavilo, 6/220 • Nové číslo *Malého tvořivce* – Léto 2020, 6/225 • Cena za obsahový marketing knihovně, 11/407 • Bilance vydávání knih v ČR v roce 2019: 1. část, 7–8/254 • 2. část, 9/310 • 3. část, 10/364; Snad je to za námi..., 7–8/295 • Rozhovor s PhDr. Vítem Richtem, novým generálním ředitelem NK ČR: Snaha o nápravu katastrofy, 9/314 • Rozhovor s Mgr. Pavlem Kárníkem, ředitelem Městské knihovny Kolín a čerstvě zvoleným senátorem: Budu spolupracovat s odborníky z knihoven, 12/436 • SKIP – každodenní součást mého života (rozhovor s Romanem Giebischem, předsedou SKIP), 9/303
- ČADKOVÁ, Marie:**
viz ČÍŽKOVÁ, Naděžda, 9/305
- ČIŽINSKÁ, Barbora:**
viz KNYTLOVÁ, Kateřina – DUBNOVÁ, Markéta, 10/352

- ČÍŽKOVÁ, Naděžda:**
Pole veřejných knihoven v průmyslu 4.0, 1/10
- ČÍŽKOVÁ, Naděžda – ČADKOVÁ, Marie:**
Slovo pamětníků (i následovníků), 9/305
- ČURÍKOVÁ, Martina:**
Swagování v knihovně, 12/437
- DOLEŽALOVÁ, Monika:**
Klub SENSEN v Pardubicích, 6/212
- DOSTÁL, Vojtěch:**
viz JONÁČKOVÁ, Lucie, 12/433
- DOSTÁLOVÁ, Lenka:**
Poďme bourat... aneb Co je nového: Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukce knihoven, 4/150 • Přehled literatury k tématu architektura knihoven, 6/236 • L. I. Kahn, tvůrce Knihovny Exeter, 7–8/289 • Plánované stavby a rekonstrukce veřejných knihoven v ČR, 10/372 • Rem Koolhaas, vizionář i provokátor, 11/416
- DUB, Roman:**
Využívaný veřejný prostor města (Městská knihovna Písek), 4/152
- DUBNOVÁ, Markéta:**
viz KNYTLOVÁ, Kateřina – ČIŽINSKÁ, Barbora, 10/352
- EWEN, Lara:**
Vliv koronaviru na prostředí knihoven (inspirace ze zahraničí), 12/426
- FIALOVÁ, Jana:**
Krajská knihovna Vysočiny – po 125 letech konečně ve svém, 12/458
- FILIPOVÁ, Helena:**
Nástroje pro online komunikaci (nejen) knihovníků, 12/434
- FIURY, Martin:**
Obecní knihovna Těšany, 9/313
- FLAJŠINGEROVÁ, Kateřina:**
V čele aktivit na podporu čtení, 2/65
- GARAMSZEGI, Tereza:**
Knihovny na pomoc zakalené realitě, 5/175
- GIEBISCH, Roman:**
ZE SVĚTA, 1/39 • 2/77 • 3/119 • 4/157 • 5/199 • 6/239 • 7–8/296 • 9/339 • 10/379 • 11/419 • 12/465
- HANZLÍKOVÁ, Lenka – NEHASILOVÁ, Lenka:**
Jezerka – knihovna, která láká na knihy i šicí stroje, 6/234
- HOREJSKOVÁ, Miroslava:**
Obecní knihovna Moravany – moje srdeční záležitost, 7–8/266
- HOUSKOVÁ, Zlata:**
Rozhovor se spisovatelem M. Tomanem a knihovnicí E. Vaníčkovou Makosovou: Určitě hodit Čučku!, 4/132 • VU3V za času koronaviru, 6/209 • Knihovny a senioři, 7–8/273 • Když slyším SKIP, hned je mi líp!, 9/306 • Víme, co je „rovný“ přístup?, 10/343
- HRADIL, Jan:**
Mimořádná opatření s vlivem na úpravy a rozvoj služeb (výsledky dotazníkového šetření), 11/394
- HRUBÁ, Marika:**
Library advocacy 1: Jak dát našemu snažení strukturu, 5/179 • 2: Co dokážeme sami, 6/218 • 3: Pomoc

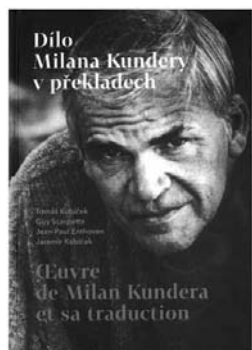
Knihovna Milana Kundery v Moravské zemské knihovně

Příběh daru knihovny Milana Kundery začal před čtyřmi roky v saském Lipsku. Česká republika se měla v roce 2019 stát hlavní zemí největšího čtenářského festivalu na světě a od počátku bylo jasné, že ani Milan Kundera by při té příležitosti neměl chybět. Jednu ze stěn národního stánku tak měla zaplnit výstava, která by ukázala alespoň zlomek rozsahu autorova díla v překladech.

Příprava výstavy

Procházeli jsme se spisovatelovou manželkou Věrou Kunderovou rozsáhlou sbírkou autorských výtisků a vybírali zajímavé grafické návrhy. A Milan Kundera neustále odváděl naši pozornost od práce a lákal nás k rozhovorům na všechna možná, ale důsledně jiná témata. Materiálu se nashromáždilo obrovské množství, a výběr byl proto složitý. Poměrně záhy bylo jasné, že kdyby věc skončila jednou stěnou národního stánku, byla by to škoda, a tak vznikl nápad na velkou výstavu. V tu chvíli se přede mnou otevřel archiv výtisků, recenzí, rozhlasových pořadů..., jak postupně vznikal pod patronací Věry Kunderové, a následovaly hodiny a hodiny badatelské práce, jejichž výsledkem mělo být vytipování vzorku reakcí, jimiž světová média a jejich recenzenti a kritici komentovali vycházející Kunderovy romány.

Výsledek jsme představili v podobě výstavy *Milan Kundera (neztracen) v překladech* a reprezentativního katalogu. Výstava byla nejprve k dispozici v Moravské zemské knihovně (MZK) a otevřena v den devadesátých narozenin autora, aby následně putovala přes Památník národního písemnictví v Praze po českých knihovnách. Tak by měla být do konce roku 2020 k vidění v knihovně v Mladé Boleslavi, odkud bude přemístěna na univerzitu do Českých Budějovic. Už rok a půl je tedy v pohybu a stále je o ni zájem.

Překlady Kunderových děl

Často se říkalo, že Kundera patří mezi nepřekládanější autory na světě, bylo však těžké si za tím představit něco konkrétního. A i knihovna, kterou jsem měl k dispozici v pařížském bytě manželů Kunderových, vypovídá jen částečně o reálném významu tohoto tvrzení. Jak ale prokázat skutečný rozsah tohoto výroku? A tady byla práce pro bibliografa. Práce nelehká, vyžadující zkušenosti, pečlivost, ale i fantazii – vždyť bude třeba hledat po celém světě! Není divu, že jsem požádal o pomoc toho nejlepšího z nejlepších – tedy svého otce. Dvouletá detektivní a ověřovací práce vydala svůj počet v podobě publikace *Dílo Milana Kundery v překladech*.

Podařilo se doložit téměř tři tisíce vydání Kunderových románů, přičemž nejúspěšnější z nich byla *Nesnesitelná lehkost bytí*, která vyšla ve 44 světových jazycích a v 426 vydáních. Důkaz o oprávněnosti uvedeného tvrzení tím byl dán. Kniha navíc nabízí tři rozsáhlé články, které esejistickou formou odpovídají na otázku, proč je Kundera tak samozřejmě vnímán jako reprezentant francouzské literatury a vlastně proč se tak samozřejmě dostává i do jiných národních literatur jako součást kánonu světové literatury. Jejich autory jsou dva výrazní francouzští intelektuálové – Guy Scarpetta a Jean-Paul Enthoven, český úhel pohledu jsem se pokusil do hry vnést já.

Výstavní stěna Milana Kundery v národním stánku v Lipsku 2019 se stala přirozeně místem, kde němečtí novináři fotografovali české autory; na snímku Kateřina Tučková a Martina Vopěnka

Mezinárodní konference

Už v únoru 2019 jsme připravili spolu s kolegy z lipské univerzity velkou mezinárodní konferenci, která obrátila pozornost k dvěma výrazným českým autorům, kteří jsou bez diskuse součástí světové literatury. Na konferenci s názvem *Milan Kundera – Bohumil Hrabal: Pozor velikáni!* vystoupilo několik desítek světových badatelů, aby přijali výzvu znovu promyslet dílo obou autorů, a to nikoliv z perspektivy národní literatury. Vedlejším efektem všech těchto událostí byl neustálý nárůst „kunderovského materiálu“. Odtud začala vznikat myšlenka vytvoření badatelského centra pro ty, kdo by se chtěli dílem Milana Kundery zabývat. Jejím prvotním impulsem však byla nabídka Věry a Milana Kunderových. Ta zazněla, když jsem vršil na podlahu jejich bytu štosy knih, které střídavě hrozily zhroutením, a zakládal je výtřížky světových periodik – recenzí na Kunderovy romány. Nabídka byla jednoduchá, jasná a velkodušná: MZK by se měla celého souboru ujmout.

Knihovna Milana Kundery

Přemístění souboru jsme plánovali na podzim letošního roku, ale od tohoto jednoduchého plánu jsme museli odstoupit z důvodu omezení, která přinesla světová pandemie. Díky velkorysosti Kunderových a pomoci jejich agentury se však

podarilo vetknout do smluv s nakladateli podmínku, že každá nově vydaná kniha Milana Kundery bude v jednom exempláři zaslána na adresu MZK a stane se součástí souboru *Knihovny Milana Kundery*.

První z nich začaly přicházet už záhy a od té chvíle se tento pramen přírůstků do fondu nezastavil. Sbírkou bude mít v knihovně vyhrazenou samostatnou studovnu, která se v případě potřeby může jednoduše proměnit do podoby diskusního fóra. Návštěvníci MZK zde tak budou mít k dispozici nejenom knižní soubor a rozsáhlý archiv recenzí a kritik, ale bude zde možné debatovat s výraznými osobnostmi české i světové intelektuální scény o otázkách, jež inspiruje a podněcuje Kunderovo dílo a které překračují hranice české zkušenosti. Nyní nezbyvá než doufat, že se všechny plány podaří navzdory překážkám v podobě uzavírání hranic i knihoven uskutečnit co nejdříve.

Knihovna Milana Kundery, která představuje rozsah Kunderova díla v překladu a jeho recepcie ve světě, totiž tváří v tvář této nové zkušenosti ukazuje svůj další význam. Připomíná nám, že navzdory všemu jsme součástí jednoho světa a že bychom hranice fyzické neměli ztotožňovat s hranicemi myšlenkovými.

TOMÁŠ KUBÍČEK | tomas.kubicek@mzk.cz

Foto: archiv MZK

Cesty proměn za uplynulých šestnáct let

(Co venkovské knihovny umějí a mohou 2020)

Bilancující příspěvek je ohlédnutím za tím, co předcházelo vzniku akce *Co venkovské knihovny umějí a mohou*, a zhodnocením jejího 16. ročníku, který se letos konal v Holasovicích. Epidemie koronaviru výrazně poznamenala jeho přípravu i průběh. Daniela Wimmerová, organizátorka všech dosavadních ročníků, předává štafetu dalším ročníků Lucii Macháčkové.

Krátké zavzpomínání

V průběhu letošního poněkud zmatečného roku, plného zákazů, doporučení a zase uvolňování, které bylo vzápětí vystřídáno novými zakazy, nemáme zrovna moc příležitostí k bilancování či oslavám. A tak není divu, že téměř v tichosti proběhla připomínka dvaceti let spoluúčasti knihovníků na soutěži **Vesnice roku**. Bylo to v roce 1999, kdy SKIP navázal spolupráci se Spolkem pro obnovu venkova. Hlavním motivem této spolupráce bylo zviditelnění knihoven v malých obcích a hledání formy, jak zvýšit prestiž jejich práce v očích zřizovatele. Současně se objevila myšlenka znovu oceňovat činnost těchto knihoven, a tak vznikla soutěž **Knihovna roku**. Okamžitě se nabízelo propojení obou soutěží a zdůraznění faktu, že knihovny jsou nedílnou a nenahraditelnou součástí venkova. Stačilo doplnit stávající podmínky soutěže Vesnice roku a oceňování knihoven nic nebránilo.

Od slov nebylo daleko k činům, a tak se již v roce 2000 stali knihovníci plnohodnotnými členy hodnotitelských komisí soutěže na krajské i celostátní úrovni. Než se domluvily definitivní podmínky oceňování knihoven, uskutečnilo se první hodnocení. Nejlepší knihovnu vybrala tříčlenná komise (tehdy ve složení Milena Kodýmová, Daniela Wimmerová a Ladislav Zoubek) a doporučila její ocenění na celostátním vyhlášení Vesnice roku ve Sloupu na Moravě. První oceněnou knihovnou se stala **Masarykova**

Knihovna v Brodce u Přerova. Cena, kterou uděloval SKIP, se skládala z diplomu, věcného daru a malované stuhy. Následujícího roku už vyhlášení proběhlo v Zrcadlové kapli v Klementinu; Knihovnou roku 2001 byla vyhlášena **Obecní knihovna Horní Lideč**, která mj. poprvé obdržela vyšivanou stuhu (autorkou je Anděla Tomanová, bývalá ředitelka knihovny v Pelhřimově a dlouholetá knihovnice v Obecní knihovně Želiv).

Od roku 2003 se podařilo zařadit ocenění v soutěži Knihovna roku mezi státní ceny vyhlašované Ministerstvem kultury. Ministr kultury jmenoval na tři roky pětičlennou hodnotitelskou komisi. Vítěznou knihovnou se stala a ocenění z rukou náměstka ministra kultury převzala **Obecní knihovna v Jindřichovicích pod Smrkem**.

Při výjezdu soutěžní komise v roce 2004 byla mezi nominovanými knihovnami také Knihovna Josefa von Eichendorffa, která je součástí Kulturního a informačního centra v Sedlnicích. Komisi okouzilo víceúčelové kulturní zařízení a vznikla zde myšlenka uspořádat seminář pro knihovníky malých obcí. Nápad se podařilo realizovat a už v následujícím roce proběhl první ročník akce **Co venkovské knihovny umějí a mohou**. Do Sedlnic byly pozvány všechny dosud nominované knihovny do soutěže **Knihovna roku**. Další ročník proběhl v Kostomlatech pod Milešovkou. Garantem a pomocníkem při organizování akce za Sekci veřejných knihoven se stala Daniela Wimmerová a vydržela v této funkci 15 let. Tehdy

se také zrodil nápad, že vítězná knihovna bude mít zároveň „právo“ na uspořádání dalšího setkání. Idea se osvědčila, a tak letos proběhl již 16. ročník. V průběhu času byla jednotlivá setkání tematicky zaměřena a jejich součástí bylo vždy i poznávání krás různých částí naší vlasti.

Rok 2020 – Holasovice

Během let se akce *Co venkovské knihovny umějí a mohou* stala velmi oblíbenou. Nikdy neměla problém s účastí. Naopak – vytvořily se zde velmi přátelské vazby a celoživotní přátelství. Účastníci se na setkání těšili a rádi se vraceli. Většina z nich totiž „prošla ohněm“ a prožila si zkušenost s pořádáním setkání. Při dalších ročnících už byl čas na poznávání a příjemná posezení, plná porozumění pro hostitele.

Tento rok byl velmi nestandardní díky pandemii koronaviru. Přípravy začaly stejně jako v uplynulých letech podáním žádosti o grant. Na přípravě se podílely vedle vítězné Místní knihovny Pavla Křížkovského Holasovice také Knihovna Petra Bezruče v Opavě, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě a Sekce veřejných knihoven SKIP. Akce se již tradičně konala za podpory Ministerstva kultury. Za ústřední téma letošního setkání bylo zvoleno: **Cesty proměn (knihovny v průběhu posledních desetiletí)**. Součástí programu byly také návštěvy následujících knihoven: Knihovny Petra Bezruče v Opavě, Knihovny Pavla Křížkovského v Holasovicích a jejich poboček (Kamenec, Loděnice, Štěplovec) a Městské knihovny Krnov.

Situace se ale postupně komplikovala a původně plánovaný program musel být operativně měněn nejen v průběhu příprav, ale i při samotném konání akce. Nebylo to jen tím, že se původně přihlášení zájemci začali odhlašovat, ale nepřijeli ani všichni lektori. Stav se zkrátka proměňoval vlivem šíření koronaviru. Nakonec z původních 48 přihlášených dorazilo 30. Také o odborný program z blízkého okolí projevoval zájem jen 20 knihovníků, v jiných letech jich většinou bývalo přes 50. Problémy se nevyhnuly ani lektorům – někteří onemocněli, jiným účast zmařil zákaz služebních cest v době pandemie. Nakonec nedorazily ani zástupkyně loňské vítězné knihovny z Větrného Jeníkova. Operativně pak společně **Místní knihovnu Větrný Jeníkov** (Knihovnu roku 2019) představili Pavel Zajíc, člen

hodnotitelské komise, a Irena Brezovic, vedoucí Útvary veřejných knihoven Krajské knihovny Vysočiny v Havlíčkově Brodu.

Navzdory uvedeným potížím akce zdařile proběhla. Na začátku se knihovníci sjeli do Knihovny Petra Bezruče v Opavě. Program zahájily ředitelka knihovny Zuzana Bornová a Daniela Wimmerová za Sekci veřejných knihoven SKIP. Pak už se program rozjel naplno. Nejprve Zbyněk Kotzian přednesl prezentaci **Region Opava se představuje**, po krátké výměně zkušeností a prohlídce jednotlivých oddělení opavské knihovny (doplněně společnou fotografií na schodech) následoval odjezd autobusem na zámek Raduň. Komentovaná prohlídka zámku a krátká procházka zámeckým parkem zpříjemnila všem odpoledne a podvečer. Po návratu do Opavy se účastníci ubytovali a po večeři program pokračoval seznámením s významnými osobnostmi regionu, které neotřelou formou přiblížili Libor Hřivnáč a Dobroslava Klusáková. Na úplný závěr večerního posezení promítl Miroslav Bláha DVD z loňského setkání ve Křtinách. Spolu s pamětními listy je obdrželi také všichni účastníci.

Hned ráno se všichni přesunuli do hostitelské obce Holasovice, kde byl připraven celodenní odborný program. Po celou dobu byli knihovníkům vlídnými a pozornými průvodci starosta Václav Volný a knihovnice Helena Dehnerová. Plánovaný program musel být operativně změněn, ale v zásadě byl dodržen. Na začátku se účastníci měli možnost seznámit s obcí Holasovice a bohatou činností její knihovny. Pak následovaly prezentace o práci knihoven v okolí (Úvalno, Dolní Životice, Vřesina a Bolatice).

Prezentaci **Proměny knihoven v kraji** za nepřítomnou Marii Šedou představil Vít Richter, který pak volně přešel na další téma **Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027**. Přítomní pozorně vyslechli oba příspěvky a všichni velmi pozitivně hodnotili a oceňovali skutečnost, že si Vít Richter, i když je v současnosti velmi pracovně vytížen, našel čas, aby mezi venkovské knihovníky přijel (však také v uplynulých šestnácti letech nechyběl téměř na žádném setkání).

Po obědě program pokračoval komentovanou procházkou obcí a návštěvou poboček holasovické knihovny. Seznámit se s historií regionu a území Slezska měli všichni možnost při návštěvě

Muzea Slezský venkov. Byla tu příležitost za-
vzpomínat na staré způsoby venkovského živo-
ta, které ještě mnozí znají z vlastního dětství.
Objevem byla pro mnohé „slezská hymna“, na je-
jímž vzniku se mimo jiné podíleli také Jan Neru-
da a Adolf Heyduk. Večer byl věnován neformální
výměně zkušeností, ochutnávání krajových spe-
cialit a došlo i na zpěv při kytaře.

Poslední den byl příležitostí k poznávání krás
okolí. První zastávka patřila obci Úvalno, kde
v budově staré rychty čekal starosta obce Radek
Šimek. Tato historická budova slouží dnes jako
víceúčelové zařízení, kde mohou vhodnou for-
mou trávit volný čas mladí i staří. Ještě krátká
návštěva bývalé fary a pak už před knihovníky
byla poslední zastávka – Městská knihovna
v Krnově. Exkurze po jednotlivých odděleních
této knihovny definitivně zakončila letošní set-
tkání, které nabídlo zajímavé a inspirativní formy
knihovnické práce. Na vlastní oči se tak účast-
níci mohli přesvědčit, jakou „cestou proměn“
knihovny za poslední léta ušly. Vedle již zmíně-

Pozn. redakce: Redakce *Čtenáře* by ráda vyjádřila poděkování za dlouholetou organizaci vždy příjem-
ných, přátelských, informačně i dalšími zážitky nabitých setkání. Na zprávy o nich jsme se každoročně
těšili a rádi jsme je uveřejňovali. Paní Daniele Wimmerové přejeme hodně zdraví, pohody a času na
všechny aktivity, které jistě v zástupu čekají, až na ně po odložení zodpovědnosti za přípravu setkávání
venkovských knihovníků přijde řada. Zároveň se těšíme, že zprávy o této akci budeme prostřednictvím
paní Lucie Macháčkové dostávat a čtenářům předávat i nadále.

Milá Dano,
ráda bych Ti poděkovala. Za těmi léty organizace seminářů *Co venkovské knihovny umějí a mo-
hou* je skryta spousta práce. Ví to každý, kdo někdy něco organizovat zkusil, oceňují to řadu let
zástupy účastníků. Seminář má vždy atmosféru kolegiálnosti, lidé se na setkávání těší, sdílejí své
zkušenosti.

A já dnes za tu spoustu a spoustu práce prostě děkuji. Mnozí z nás by se od Tebe mohli učit –
nápaditostí, akčností, způsobu komunikace. Ty jsi to byla, kdo knihovníky učil po sametové revo-
luci komunikovat s poslanci, senátory i ministry, kdo neustále a dokola připomínal, jak důležité to
pro knihovny je. Ty jsi to byla, kdo předsedal regionálnímu jihočeskému SKIPu (a byla to opravdu
„zlatá léta Jihočechů“ s přesahem do celé republiky), když se mezi prvními dařilo vybavovat
i menší knihovny internetem, když vznikala setkání jako *Literární Šumava, Malá podzimní set-
kání*. Na ta se ostatně těšíme dodnes. Ty jsi, kdo neúnavně prosazuješ roli vesnických kniho-
ven, kdo nás nutí nezapomínat na termíny, kdo zdůrazňuje nutnost spolupráce spolků, asociací,
kdo nesobecky předává své „know how“ méně zkušeným kolegům.

Seminář *Co venkovské knihovny umějí a mohou* je především Tvé dítě. Skoro dospělé a dobře
vychované. Budeme se snažit, abychom to nepokazili.

Díky za nás za všechny.

GABRIELA JARKULIŠOVÁ
Sekce veřejných knihoven SKIP

ného DVD měli v průběhu setkání knihovnicí
možnost nahlédnout do klasických kronik, které
po celá léta dokumentují zajímavé knihovny,
místa a hlavně osobnosti, s nimiž se účastníci
měli příležitost potkat.

Pohled do budoucnosti

Pro mne osobně pak toto setkání bylo poslední,
které jsem pomáhala organizovat. Chtěla bych
tedy poděkovat všem, se kterými jsem se během
let měla příležitost podílet na propagaci práce
venkovských knihoven, za jejich práci a hlavně
jejich lásku k lidem a knížkám. Každé setkání
bylo pro mne svátkem, inspirací a hlavně setká-
ním s přáteli a vždycky mi pomáhalo „nabít ba-
terky“ pro další činnost.

Po šestnácti letech předávám „štafetu“ mladší
kolegyni Lucii Macháčkové z Národní kniho-
vny ČR. Už nyní se začíná připravovat setkání
sedmnácté, které se uskuteční **16.–18. 9. 2021**
ve Větrném Jeníkově v Kraji Vysočina.

DANIELA WIMMEROVÁ
Wimmerova.D@seznam.cz

Psalo se jinde

Podklady jsou čerpány z databáze Anopress.

**NOVOTNÝ, Rudolf. Vzájemný kontakt v knihov-
ně online svět nenahradí. Právo [online].
2020, (231), 19 [cit. 2020-10-27]. ISSN 1211-
-2119. Dostupné z: <http://pravo.novinky.cz/>.**

Rozhovor s Libuší Foberovou, ředitelkou Morav-
skoslezské vědecké knihovny v Ostravě, na téma-
ta: sedmdesáté výročí této instituce (2021)
a akce z toho vyplývající, věda a výzkum, digita-
lizace vzdělání, nově vytvořené Studentské
centrum, nová budova (tzv. Černá kostka), pro-
bíhající pandemie a její vliv na služby knihovny.
Text je dále věnován otázce akvizice (současná
i budoucí akviziční politika), kompetencím pra-
covníků knihovny a knihovnictví ve 21. století.
L. Foberová např. vyzdvihla e-knihy, Moodle pro
vzdělávání, zřizování nahrávacího studia, rozví-
jení online služeb, digitalizaci regionálního fondu,
využití online vzdělávacích kurzů apod. V roce
2021 se chtějí v této instituci více zaměřit na
popularizaci vědy. Jsou aktivní na rekvalifikač-
ních kurzech pro knihovníky. Ředitelka nakonec
představila svoje ambice i vize do budoucnosti.

**LÁNSKÝ, Tomáš. Darujte nám knihy.
Mladá fronta Dnes [online]. 2020, (215), 13
[cit. 2020-10-27]. ISSN 1210-1168. Dostup-
né z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.**

Kampaň *Obdaruj svou knihovnu* zveřejnila Měst-
ská knihovna Antonína Marka v Turnově. Má zá-
jem zvláště o publikace vydané po roce 2018.
Knihovna kampaň zveřejnila z důvodu snížení
rozpočtu. Zapojily se do ní také Státní vědecká
knihovna v Liberci a Městská knihovna Semily.

**BOHATA, Jan. Akademici třídí dvě tuny knih.
Mladá fronta Dnes [online]. 2020, (241), 15
[cit. 2020-10-27]. ISSN 1210-1168. Dostup-
né z: <http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.**

Popis knižního daru Biancy Kühnel, historičky
z jeruzalémské Hebrejské univerzity, který bude
umístěn do fondu Ústavu dějin a umění Akademie
věd a ponese jméno *Jeruzalémská knihovna*. Pří-
spěvek popisuje celý soubor, čítající 165 beden
knih, periodik, separátů a disertačních prací v růz-
ných jazykových mutacích, časový rozsah fondu,
nejcennější publikace i způsoby zpracování tohoto
fondu a jeho cestu do České republiky. Fond by
měl být zpřístupněn příští rok vědcům a čtenářům
knihovny tohoto ústavu v prezenčním režimu.

**Rozhovor s Petrou Bláhovou, ředitelkou
Městské knihovny. Milevský zpravodaj
[online]. 2020, (10), 4 [cit. 2020-10-27].**

Rozhovor s ředitelkou MĚK v Milevsku o bu-
doucnosti knihoven, čtenářství, čtení, službách
knihovny, půjčování e-knih, akvizici. Dále také
o poslání knihoven, jejich akcích pro čtenáře
apod. Další část rozhovoru se věnuje například
službě tzv. sdílené učebny a soutěži Nejlepší
městská knihovna.

**NEDĚLKOVÁ, Jana. Čtenáři si v knihovnách
udělali zásoby. Mladá fronta Dnes [online].
2020, (247), 13 [cit. 2020-10-27].
ISSN 1210-1168. Dostupné z:
<http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.**

Zaměstnanci knihoven v Kraji Vysočina popsali
zajímavý jev: před úplným zavřením knihoven se
projevil zvýšený zájem o půjčování knih ze strany
čtenářů. Na jaře i nyní někde fungovalo tzv. vý-
půjční okénko. Co se hlavně knihovnám osvěd-
čilo, a to nejen v době covidové, jsou biblioboxy.

**PJENTAK, Martin. Sbíráni vzpomínek. Mladá
fronta Dnes [online]. 2020, (250), 14 [cit.
2020-10-27]. ISSN 1210-1168. Dostupné z:
<http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>.**

Rozhovor s knihovnicí Janou Burešovou, která
v současnosti pracuje v Knihovně města Ostravy
na pozici vedoucí knihoven v obvodu Slezská
Ostrava, je zaměřený nejen na její profesní drá-
hu. J. Burešová je iniciátorkou projektu *Paměť
Ostravy* (<http://www.kmo.cz/www/cz/pamet-os-travy-2/>). Popisuje svoje zkušenosti s tímto pro-
jektem, jeho začátky, důvody vzniku, práci s do-
tazovanými. Jako výstup z tohoto projektu vyšel
pod stejnojmenným názvem již třetí díl s podti-
tulem 2018–2020.

**LUKAVEC, Jan. Čtenář jako výzva. Lidové no-
viny [online]. 2020, (231), 19 [cit. 2020-10-
-27]. ISSN 0862-5921. Dostupné z:
<http://www.lidovky.cz/>.**

Autor popisuje nově vydanou knihu prof. Jiřího
Trávníčka *Kulturní vetřelec: dějiny čtení – kalen-
dáríum*. Zaměřuje se na to, v čem je kniha
výjimečná a čím nás může obohatit – novým po-
hledem na čtení, založeným na historické zku-
šenosti z různých částí světa.

Krajská knihovna Vysočiny – po 125 letech konečně ve svém

Dějiny Krajské knihovny Vysočiny se začaly psát na Štědrý den roku 1894, kdy se akademický spolek Barák na své výborové schůzi rozhodl založit městskou veřejnou knihovnu. Knihovně se dařilo, o její služby byl ze strany čtenářů velký zájem, už po dvou letech měla ve svém fondu více než 650 svazků knih a začala se potýkat se snad odvěkým problémem každé knihovny – nedostatkem prostoru. Tato patálie byla vyřešena stavbou nové budovy, jenomže až po více než 125 letech...

Problémy s prostory od samého začátku

Co se týče prostorového zabezpečení, neměla knihovna na různých ustláních snad nikdy ve své historii. Jak již bylo zmíněno, ze strany čtenářů byla knihovna institucí velmi úspěšnou a oblíbenou, ze strany úřadů už vztahy tak vřelé nebyly. Městští úředníci samozřejmě neměli nic proti činnosti knihovny, naopak, ale nechtěli dělat nic víc, než co bylo nezbytně nutné, a jejich vidění toho nutného se velmi lišilo od pohledu a názoru knihovníků.

Vždy to bylo něco ve stylu – dělejte si tu svou knihovnu, to ano, ale moc nás tím nezatěžujte a hlavně po nás nic nechtějte, třeba peníze na knihy nebo snad vhodné zázemí. Svého času byla dokonce knihovna na krátký čas zrušena, naštěstí se ze strany čtenářů zvedla tak velká vlna nevole, že došlo k jejímu opětovnému otevření. Knihovna se nicméně i tak stěhovala z místa na místo, podle toho, jak se to zrovna hodilo.

Pozitivně se na chodu knihovny odrazilo přijetí knihovnického zákona v roce 1919, tehdy se konečně dočkala důstojných prostor, profesionálního knihovníka a finančního zabezpečení. To však netrvalo dlouho; na začátku 30. let už se

opět bojovalo s nedostatkem místa, roky válečné a poválečné znamenaly také úbytek finanční. Lepší situace nastala v 70. letech, tehdy se z bývalé lidové knihovny a posléze městské stala Okresní knihovna v Havlíčkově Brodě a zařadila se mezi nejmodernější okresní knihovny tehdejší Československé socialistické republiky. S tím souviselo také přestěhování do nových, na míru čtenářům i knihovníkům zařízených prostor budovy Staré radnice, kde knihovna sídlila až do letošního roku.

Vypadalo to nadějně, ale...

Prvního ledna 2002 se z Okresní knihovny v Havlíčkově Brodě stala Krajská knihovna Vysočiny

Pohled na stavbu knihovny od řeky Sázavy

(KKV). Tato skutečnost znamenala velkou řadu změn. Knihovna na sebe mimo jiné převzala funkci metodického střediska pro celý kraj, rozšířila nabídku svých služeb, začala s realizací nových projektů, navázala spolupráci s vysokými školami v kraji v oblasti budování fondu odborné literatury a mnoho dalšího. V roce 2006 vzniklo špičkově vybavené digitalizační pracoviště, prvního typu v celém kraji. Všechny tyto aktivity a počiny knihovny ještě více otevřely a přiblížily čtenářům a návštěvníkům a jejich zájem o knihovnu strmě rostl, což je skutečnost velmi potěšující, nicméně se tím do popředí opět dostalo jedno zásadní téma – nedostatek prostoru. Knihovna za celou dobu své existence nikdy nebyla „ve svém“, nikdy neměla své vlastní prostory, které by si mohla kompletně uzpůsobit vlastním potřebám. Drtivá většina akcí, které pořádala, probíhala v sále Staré radnice, jehož vlastníkem je město, a tudíž s ním musela každou jednotlivou akci řešit a prostor si zamlouvat. Byla to poměrně komplikovaná záležitost, protože když např. plánovala cestopisnou besedu, musela nejdřív probrat s městem možné termíny, teprve poté se spojit s přednášejícími a domluvat datum uskutečnění (bohužel se nezřídkastávalo, že přednášející v dané termíny nemohl přijet, a kolečko domlouvání s městem se opět rozjelo).

Další nepříjemností spojenou s nedostatkem prostoru bylo samotné půjčování knih a dalších dokumentů – s přibývajícím tisíci knihovních jednotek valem ubývalo místa v půjčovnách a dokumenty se postupně přemisťovaly do skladu, odkud si je čtenář musel objednávat. Samozřejmě nešlo o složitou záležitost, spíš museli

čtenáři počítat s tím, že objednané knihy jsou k dispozici následující pracovní den, a podle toho se zařídit. Mnozí zároveň upřednostňují hledání titulů v regálech, prolístování knihy, než si ji půjčí, pro tyto uživatele se tak sklad stal neexistující složkou knihovny, což byla obrovská škoda, protože ve skladu se nacházely dvě třetiny knihovního fondu. A posledním nepříjemným faktorem spojeným s nedostatkem místa byla odloučená pracoviště některých kolegů knihovníků. Jak postupem času přibývaly služby a zázemí pro čtenáře a zároveň probíhala velká rekonstrukce Staré radnice, ubývalo místa pro zázemí knihovníků a někteří se museli přemístit mimo budovu knihovny. Opět nešlo o nic dramatického a zásadního, spíš o komplikaci časovou – domlouvání se na čemkoli či jen zodpovězení nějakého dotazu nyní znamenalo zdlouhavé telefonování nebo osobní přesun na odloučené pracoviště, což zbytečně ubíralo pracovní čas.

Sklady knihovny, postupně se plnící knihami

Všechny tyto faktory dohromady finálně vedly k silné potřebě dalších prostor, ne provizorních, ne někde narychlo předělaných pro potřeby knihovny, ale nových, vlastních a důstojných, ušitých na míru krajské instituci 21. století. V roce 2003 tak byl zpracován návrh komplexního řešení provozních a prostorových potřeb KKV a tehdejší rada kraje schválila koncepční záměr vybudování nového sídla knihovny jako novostavby v areálu Nemocnice Havlíčkův Brod, p. o. Zároveň byla odhlasována částka na uspořádání architektonické soutěže. V následujícím roce probíhala příprava podkladů na vyhlášení soutěže, přičemž v roce 2005 se uvolnil jeden z pavilonů nemocnice a bylo doporučeno ho do předmětu soutěže začlenit také.

Nečekané komplikace

Veřejná architektonická soutěž o návrh urbanistického, architektonického, technického a provozního řešení novostavby KKV se uskutečnila v roce 2006. Do prvního kola bylo podáno celkem 40 návrhů, do druhého jich bylo vybráno pět. S autory vítězného projektu a investorem (Kraj Vysočina) byla uzavřena smlouva na projektové práce. Vzhled a vybavení knihovny byly nevsední – byla pojata jako dvoupodlažní budova, zapuštěná do terénu. Nechyběly v ní garáže, kavárna, prostory pro výstavy, výtahy apod. Samozřejmostí byly technologie RFID nebo akustiku pohlcující materiál. Vše probíhalo hladce, bez problémů. První zádrhel se objevil v podobě přestavby některých oddělení místní nemocnice, na kterou byla vázána stavba nové knihovny, čímž se termín dokončení posunul na rok 2010. Stále však probíhala projektová příprava, nic nenasvědčovalo blížícím se komplikacím a všichni, knihovníci i čtenáři, se těšili na krásnou novou budovu.

Jenže najednou se nedělo nic! Žádné práce neprobíhaly, jen se neustále prodlužovala platnost stavebního povolení, které bylo vydáno v roce 2009. Mezitím se prostorová situace v knihovně stávala stále složitější, bylo nutné pronajmout další prostory pro sklad. Ty stávající už opět nebyly dostačující. Smutnou tečku za celou kapitolou novostavby knihovny učinilo v září 2014 jednání Zastupitelstva Kraje Vysočina, které zrušilo celý záměr vybudovat novostavbu knihovny v areálu nemocnice. Důvod? Vybraná lokalita se podle zástupců Kraje Vysočina nejevila jako ideální, zároveň plánovaná částka 200 milionů korun nebyla pro Kraj únosná, měl v plánu využít evropské dotace, na které se však jen stále čekalo. Celý nadějný projekt, na který se všichni těšili, šel k ledu a boje s prostorem tak bohužel pokračovaly dál. Krajský radní však uvedl, že tímto projekt nepadá, záměr vybudování novostavby krajské knihovny trvá i nadále, a tak nezbylo nic jiného, než jít dál a doufat.

Konec dobrý, všechno dobré?!

Od ukončení projektu na výstavbu knihovny v areálu nemocnice uplynuly dva roky. V průběhu roku 2016 však přišla nová naděje, a to v podobě dalšího návrhu na výstavbu budovy knihovny nedaleko centra města. Zastupitelstvo

Kraje Vysočina rozhodlo o uzavření smlouvy na spolufinancování stavby nové budovy KKV s městem Havlíčkův Brod. Započaly práce na projektové dokumentaci a podkladech pro vyhlášení výběrového řízení na dodavatele stavby, zároveň s tím vznikl návrh vnitřního vybavení nové budovy. Kraj Vysočina následně vypsal veřejnou zakázku na stavbu nové budovy knihovny. Vítězným dodavatelem se stala firma Zlínstav, a. s. Dne 20. 8. 2018 byla za účasti představitelů Kraje Vysočina, města Havlíčkův Brod, architektů a dalších významných hostů slavnostně zahájena stavba nové budovy KKV. Hlavním investorem byl Kraj Vysočina. Nemožné se stávalo skutečností!

Stavba nové budovy KKV trvala přesně dva roky, dokončena byla letos v létě. Od samého počátku probíhalo vše až neuvěřitelně hladce, bez zádrhelů či komplikací, přesně podle stavebních plánů a termínů, budova rostla všem před očima. Po všech předchozích zkušenostech se tomu ani nechtělo věřit.

Původní návrh nové knihovny, zahrnující návrh stavby i zpracování dokumentace o umístění stavby, vytvořil tým architekta Milana Stejskala z firmy ATELIER 02 v Havlíčkově Brodě, následně projekt dokončila firma Artprojekt Jihlava.

Současně se stavbou knihovny se začala i s výstavbou automobilového parkoviště, které se nachází v bezprostřední blízkosti knihovny, což je pro čtenáře obrovská výhoda oproti minulosti. Na náměstí, kde knihovna doposud sídlila, možnosti parkování sice byly, ale parkovacích míst byl velmi omezený počet, navíc vjezd na náměstí je kvůli velké hustotě dopravy v Havlíčkově Brodě mnohdy komplikovaný.

Vzhled budovy knihovny je unikátní, citlivě řešený v souladu s okolním prostředím. Opláštění je tvořeno jedinečným systémem zelené fasády, která v létě chladí, v zimě ohřívá, zároveň zlepšuje kvalitu vzduchu zachytáváním okolního prachu a tlumí hluk. V průběhu roku se zelená fasáda mění a zajišťuje tak stále originální vzhled.

Řešení interiéru

Současné knihovny si kladou za cíl být otevřeným vstřícným prostorem, který nabízí nejen výběr nejrůznějších dokumentů, ať už pro studium, či oddech, ale i místem pro kulturní a vzdělávací aktivity, posezení či relaxaci. A přesně to nová

Interiér hudebního oddělení

budova KKV splňuje. Interiéry knihovny jsou mobilní, snadno přestavitelné, prostory přehledné a pohodlné, přesto však s klidovými zónami a zákoutími pro relaxaci či studium. Knihovna je třípodlažní, první a druhé nadzemní podlaží slouží čtenářům, v nejnižším podlaží se nachází depozitář a kanceláře zaměstnanců.

Vstupní prostor v prvním podlaží je rozlehlý, přehledný, dominuje mu velké schodiště a amfiteátr, umožňující aktivity typu autorská čtení, scénická a divadelní představení. Dalším významným bodem je centrální výpůjční pult, u kterého bude probíhat půjčování a vracení dokumentů z celé knihovny. Ve staré budově měla všechna oddělení svůj samostatný vstup, čtenáři tak při návštěvě každého oddělení museli předkládat čtenářský průkaz, v nové budově tohle všechno odpadá; celý proces vracení a půjčování dokumentů tak bude pohodlnější a rychlejší. Součástí podlaží je multifunkční sál, který disponuje 100 místy k sezení. Je možné ho v závislosti na počtu účastníků akce rozdělit variabilní přičkou v poměru 1 : 2. Slouží k vzdělávání knihovníků, celoživotnímu vzdělávání veřejnosti a dalším kulturním a vzdělávacím akcím. Konečně vlastní prostory, o které není nutné se s nikým dělit! Milovníci kávy a dobrého zákusku ocení kavárnu, ve které si mohou v klidu posedět a relaxovat či si povídat, aniž by tím rušili ostatní čtenáře. Za kavárnou a výpůjčním pultem najdou čtenáři úseky s nabídkou beletrie a naučné literatury pro dětské čtenáře, dále CD, DVD či deskové hry. Jsou to prosvětlená a prostorná místa, v nichž nechybí klidové zóny, prostory pro studium, nebo naopak zábavu a relaxaci.

Ve druhém podlaží se nachází čítárna, úseky beletrie a naučné literatury pro dospělé, zvuko-

vých knih a studovna. Toto rozdělení je logické: dolní podlaží je více určené dětským návštěvníkům, tudíž je tu předpoklad větší hlučnosti, druhé podlaží počítá s klidnějším provozem. Pro náročnější studium, u kterého budou čtenáři vyžadovat větší klid, jsou na tomto podlaží k dispozici akusticky oddělené, uzamykatelné boxy. Po předchozím zamluvení tak budou moci zájemci pracovat v klidu, odděleně od ostatního provozu, zároveň však v dosahu veškerých služeb knihovny.

Co je však nejdůležitější, je velikost celého prostoru, obou podlaží. Konečně se čtenáři dostanou k většině knihovního fondu ve volném výběru! Doposud se nacházely dvě třetiny ve skladu, jedna třetina ve volném výběru, nyní tomu bude naopak. Čtenáři tak budou mít obrovské množství dokumentů při ruce, budou si moci lépe vybírat, probírat se knihami, rovnou si je půjčit. Zároveň depozitář je jen o jedno patro níž, tudíž jednoduše dostupný. Oproti minulosti, kdy se do skladu jezdilo autem po městě, se nyní pouze sjede výtahem do dolního podlaží, takže práce s objednávkami bude mnohem rychlejší.

Co se týče technického zázemí a vybavení, se starou knihovnu je neporovnatelné. Uživatelé budou mít k dispozici výtah, maminky s kočárky či čtenáři, pro které je chůze namáhavá, se tak nemusí bát zdolávání pro ně nepřijemných schodů. V plášti knihovny je zabudován selfcheck, čtenáři tak budou mít možnost vracení knih 24 hodin denně. Pro větší komfort budou uživatelům k dispozici šatní skříňky – oproti staré knihovně, kdy museli čtenáři nosit kabáty a tašky či batohy neustále s sebou, v nové budově už to nebude nutné. Samozřejmostí jsou toalety v každém podlaží.

Čtenáři se na novou knihovnu velmi těší. A my také. Stavba, na kterou se tak strašně dlouho čekalo a mnozí už v ní ani nedoufali, je u konce. Místy se to stále zdá neuvěřitelné. Jaké budou zkušenosti naše i čtenářů, se ukáže časem, stejně jako všechno ostatní, až v praxi zjistíme, co se plně osvědčilo, či co mohlo být třeba jinak. Každopádně vše bylo dělané s úmyslem vytvořit uživatelům kvalitní a přátelské zázemí, místo, kam se budou rádi vracet a kde se bude knihovníkům zase dobře pracovat.

JANA FIALOVÁ | fialova@kkvysociny.cz

Foto: archiv KKV – Libor Blažek

Obrazy světa a svět v obrazech

Denně sledujeme v televizních zprávách grafy o počtu nakažených a snažíme se vyčíst z výrazů moderátorů, kdy už bude líp. V novinách očima nejprve přelétneme fotky, zboží vybíráme v e-shopech podle obrazové prezentace. Přesto tvrdošijně preferujeme čtenářskou gramotnost před vizuální, knihy vyzdvihujeme a obrazové vyprávění zatracujeme. Jak se ke komunikaci pomocí obrazů stavěl Jan Amos Komenský, jehož tříleté celonárodní oslavy by nyní měly vrcholit, ale vlivem nepříznivé pandemické situace spíše skomírají, o tom pojednává následující text.

Biskup jednoty bratrské, kterým se Komenský stal, není na první pohled jistě nejlepším kandidátem na advokáta obrazů. Pak však vzpomene-me na jeho obrazovou encyklopedii *Svět v obrazech* a vyzývání k názornosti výuky a vše se jeví poněkud v jiném světle.

Spalte modly!

Česká reformace, na kterou jednota bratrská navazovala, byla nezpochybnitelně vůči obrazům kritická a obrazoborectví je dodnes husitskému hnutí trpce vyčítáno. Kolik gotických obrazů a soch zmizelo při plenění kostelů, dodnes rezonuje mezi veřejností. Ostatně i kalvinismus se proti náboženskému zobrazování ostře vymezil a podporoval své stoupence v ničení památek.

Snad jen pražští utrakvisté a luteráni postupovali vůči výtvarnému umění obezřetněji, zdůrazňovali však rozdíl mezi obrazem a předmětem uctívání, tak běžným v katolickém prostředí. Luther vyzýval věřící k umírněnosti při ničení náboženských obrazů, neboť byl přesvědčen, že obrazy mohou sloužit jako bible těm, kteří neumějí číst.

Vždyť roku 1619, v období krátké vlády Friedricha Falckého, byl mobiliář katedrály sv. Víta při několikadenním obrazoborectví pod vedením kalvínského kazatele téměř vypleněn. A byli to právě bratrští duchovní včetně Komenského, kteří tohoto panovníka vítali a pak doufali v jeho návrat na český stolec.

Emblém z Komenského pedagogických spisů s nápisem Všechno ať samo plyne, ať ve věcech násilnost není

Umění reformace

Nekatolické konfese však nezavrhovaly výtvarné umění jednou provždy. Čeští kališníci si po skončení husitských válek byli vědomi didaktické a estetické síly obrazů. Pro výtvarnou kulturu českých nekatolíků jsou příznačné iluminované liturgické rukopisy a malované náhrobní desky. Sbory jednoty bratrské lpěly na obrazové výzdobě knižních tisků, textilií i liturgických kalichů. Koneckonců jeden takový kalich doputoval spolu s bratrskými exulanty i do Lešna.

V protestantském prostředí nejsou však náboženskému obrazu přisuzovány magické a náboženské funkce, pouze působení didaktické, dekorativní, pamětní a reprezentativní. Umění tak

Grönigen, kde Komenský získal jako náhradu za zničenou knihovnu v Lešně z univerzitní sbírky knihy, které mu posloužily jako základ nové knižní sbírky v Amsterdamu

hledalo novou cestu, čehož příkladem je rozkvět holandského umění 17. století. Umělcům bylo dovoleno zobrazovat historii, osoby, zvířata, květiny, města nebo krajiny. Obrazy měly sloužit pro poučení a vzpomínku nebo jako zpříjemnění života. Díky tomu mohly vzniknout plátna Vermeera, Halse nebo Rembrandta, se kterým se Komenský při pobytu v Amsterdamu stýkal.

Zdobené bratrské tisky

Přestože tedy Komenský vyšel z prostředí, které trpělo předsudky k výtvarnému umění, ve druhé polovině 16. století se zákaz obrazů a zdobnosti v mnoha směrech zmírňoval. Ivančicko-kralická bratrská tiskárna, která vznikla pod vedením biskupa Jana Blahoslava a fungovala v utajení, nevynikala počtem vydaných titulů, ale kvalitou jejich typografického a obrazového zpracování. Přesto byla pro jednotu bratrskou ilustrace stále prvkem, který čtenáře odváděl od textu. O to větší pozornost byla věnována knižnímu dekoru.

Po porážce na Bílé hoře byl Komenský pověřen přesunout tiskařské stroje do Lešna a zde tisk znovu obnovit. V polském exilu mu v této tiskárně vyšlo takřka čtyřicet titulů, které sám napsal. Jinak se zde vydávaly publikace určené nejen exulantům a tajným nekatolíkům v Čechách a na Moravě, ale i širšímu polskému publiku.

Když tiskárna lehla při požáru Lešna popelem, Komenský ji znovu přivedl k životu v Amster-

damu. Kvůli tomu se dokonce stal členem tiskařského cechu. Musel tedy být s tiskařským řemeslem důkladně obeznámen.

Emblematická cvičení

Přestože v *Labyrintu světa a ráji srdce* se Komenský k obrazům vyjadřuje příkře, sám je do jisté míry vytváří. Ať už přesným líčením prostředí, situací a dějů, které ve čtenářově mysli vyvolávají košatou vizuální představu, nebo zařazením vlastní úvodní ilustrace města obklopeného tmou.

V Komenského době se těší velké oblibě emblematica, umělecká forma vytvářející spojením slova a obrazu uzavřený alegorický celek. Takové symbolické sdělení je třeba následně rozklíčovat a pochopit. Známý Komenského knižní emblém, který nacházíme na titulních stránkách jeho pedagogických děl (viz s. 462), znázorňuje tezi, že všechno má probíhat volně, bez násilí a nátlaku, a to na základě zákonitého řádu. V obrazovém symbolu nalezneme nedělní pohled na svět, který byl právě stvořený a ve kterém vládne harmonie, dokonce ani noc a den se nevyklučují.

Komenský se pokouší obrazem názorně vyjádřit myšlenku, kterou považuje za základní východisko výchovy. Jeho snaha vizualizovat myšlenkové obsahy může i dnes inspirovat úsilí o vizualizaci sdělovaných informací, ať už ve školství, či veřejném prostoru. Ostatně Komenský

sám doporučoval, aby se ve výuce zavedla embematická cvičení.

Učení obrazem

Učebnice Svět v obrazech je jen dalším logickým krokem. Komenský zde skládá obraz světa z uspořádaných a vzájemně souvisejících jednotlivostí. Obraz je mu nástrojem obecného i jazykového vyučování. Svět je zde předkládán jako poznatelný, a to prostřednictvím ilustrací, ke kterým Komenský sám trpělivě vyhotovoval skici a předlohy.

Když jsme společně s výtvarníkem Lukášem Fibrichem hledali v knize Svět v obrazech inspiraci pro výstavu Komenský v komiksu, nemohli jsme se ubránit pocitu, že Komenský už je jen krůček od komiksu. Například panel Spisovatel je sestaven z výjevů, které mají v knize předobraz a názorně představují práci badatele, výrobu papíru, práci tiskárny, knihárny i knihvazačství.

Nedůvěru vůči využití obrazového vyprávění ostatně můžeme rozptýlit odkazem na Komenského postřeh, že obrazy nemohou uškodit těm, kteří hledají jejich hlubší smysl – těm totiž mohou pomoci k opravdovějšímu pochopení.

Vizuální gramotnost

Z výše uvedeného textu je již patrné, že nejde jen o vizuální představení učební látky. Obraz může pomáhat, vést k pochopení či dojmům, ale publikum musí být neustále ve střehu, aby obrazovému sdělení nekriticky nepodléhalo.

Tuto myšlenku jsme se snažili zapracovat do zmiňované výstavy i doprovodné knihy a mohla by být nápomocná i v představování Komenského na výstavách a při dalších akcích v knihovnách.

Inspirojící Komenský

Krajina a společnost se po třicetileté válce vzpamatovávaly přes sto let a i my dnes hledíme k nejisté budoucnosti s obavami. Kdy pandemie skončí? Vráť se svět do starých kolejí? Budeme moci opět normálně fungovat? A co zničené životnosti, investice, rodiny a vztahy? Kam upřít naději?

V přemítání nad Komenským najdeme mnoho slov povzbuzení. On sám by nám asi poradil, abychom se vrátili ke kořenům, k tomu, co nás dělá lidmi. Neumdlévali v houževnatosti, přičinlivosti, solidaritě a pokoře. Knihovny mají důležité místo v neformálním vzdělávání, a to nejen dětí školou povinných. Právě absence kvalitního vzdělání společnost oslabuje a bere jí perspektivu. Jsme svědky společenského, ekonomického a kulturního přerodu. Pokud se školství rychle změní, budou jeho absolventi lépe čelit budoucnosti. Ale pomoci může také každý z nás a pomoci mohou i obrazy.

KLÁRA SMOLÍKOVÁ

*| klara.smolikova@tiscali.cz
ve spolupráci s Richardem F. Vlasákem*

Foto: archiv K. Smolíkové

*Věříme, že zůstanete
našimi čtenáři a předplatiteli
i v ekonomicky složitě době!*

Co pro vás připravujeme...

- **Téma – Koncepce knihovnictví 2021–2027**
- **Zprávy o videokonferenci Knihovny současnosti a výročním videozasedání České sekce IAML**
- **Vzdělávání knihovníků a učitelů (exkurs do historie)**
- **Testování webů**
- **Rozhovor s Tomášem Řehákem, předsedou Garanční rady pro NK ČR**
- **Univerzita třetího věku formou distančního studia v Krnově**
- **Knihovny v malých obcích: Havlíčkova Borová**
- **Představení online publikací Přístupné webové stránky: příručka pro knihovny a CoderDojo v knihovně a další materiály.**

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR.

Šíření obrázků a jejich zvýšené používání na amerických univerzitách a v každodenních informačních praktikách zažehlo zájem o vizuální gramotnost jako oblast výzkumu. Akademické časopisy se oblasti vizuální gramotnosti věnují již od roku 2011. Byla tradičně spojena s dějinami umění a uměleckou výchovou, ale nyní se stává důležitým konceptem napříč akademickými obory. Pokrok v digitálních technologiích přispěl k šíření obrázků. Vizuální zdroje otevřely nové možnosti výuky a vizuální gramotnost se považuje pro studenty 21. století za podstatnou. Její důležitost vzrostla s vývojem webu a podpořila ji snadnost fotografování a sdílení obrázků. Obrázky jsou také nezbytnou součástí komunikace v prostředí sociálních médií – uživatelé mohou online zveřejňovat své příspěvky na Facebooku, Instagramu, Snapchatu, Pinterestu a dalších aplikacích. V tomto prostředí nejsou lidé jen spotřebiteli, ale také producenty vizuálního obsahu a potřebují odpovídající dovednosti. Ve světě falešných zpráv jsou i obrázky snadno manipulovatelné a mohou podávat zkrácené informace. Uživatelé musí být schopni vyhodnotit jejich důvěryhodnost. S rozšiřující se rolí obrázků na akademické půdě, v komunikaci, vzdělávání i každodenním životě věnují výzkumy více pozornosti i knihovnické praxi. Pracovníci výzkumu v oblasti knihoven obvykle používají metody společenských věd a kritizují nízkou gramotnost v oblasti metodik výzkumu. (IFLA Journal – Volume 46, Number 2, June 2020, s. 172–181)

LEGO je po celá desetiletí nedílnou součástí německých dětských pokojů a okresní knihovna v Duisburgu Homberg-Hochheide se rozhodla nabídnout svým uživatelům „LEGO – místo setkávání“. Děti tato stavebnice mimořádně baví. Stavěním se podporují jejich motorické, kognitivní a sociální dovednosti. Verbalizace při hře také zlepšuje jazykový rozvoj a vyjadřovací schopnosti. Podle německých knihovníků je množství dovedností podporovaných LEGEM optimální pro práci s dětmi ve veřejných knihovnách. Zaměstnanci knihovny čtou dětem různé příběhy a poté společně s nimi staví na dané téma vybrané výtvary. Ty jsou vystaveny ve vitrině a motivují ostatní děti ke spo-

lečným aktivitám s LEGEM. Je nutné získat mnoho stavebních kostek – cca 2000, protože každé dítě jich potřebuje ke své tvorbě min. 100–200. Nákup stavebnic je nákladná záležitost – knihovna na ně získala finance z komunitního fondu Homberg-Hochheide. Velmi důležitá je příprava na samotnou akci – je třeba dobře vybrat tematicky správnou knihu a jí odpovídající stavebnici. Pravidelné akce probíhají v knihovně jednou za měsíc a účastní se cca 20 dětí. Zájem je daleko větší, ale limitem jsou malé prostory městské knihovny.

(BuB Forum Bibliothek und Information – Jahrgang 72, Nr. 5, 2020, s. 229)

Slovenská pedagogická knihovna s vědomím, že čtení s porozuměním motivuje žáky, aby se společně bavili o knihách, přemýšleli o nich a zpětně se k nim vraceli, realizovala v roce 2019 tři čtenářské projekty pro žáky základních a středních škol. Zároveň se knihovna snažila vytvářet pro pedagogy takové podmínky, aby mohli u žáků rozvíjet kritické myšlení, přátelskou komunikaci, skupinovou kooperaci a osobní talent jednotlivých žáků. První dva čtenářské projekty realizovala knihovna při příležitosti Mezinárodního měsíce školních knihoven, kterým je měsíc říjen, třetí čtenářský projekt při příležitosti Mezinárodního dne školních knihoven 28. 10. Do uvedených projektů se zapojilo 1534 českých a slovenských škol s celkovým počtem 176 079 účastníků. Všechny tři projekty vycházejí z Národní strategie zvyšování úrovně a kontinentálního rozvíjení čtenářské gramotnosti (garantem je Ministerstvo školství, vědy, výzkumu a sportu Slovenské republiky). Prvním čtenářským projektem byl 10. ročník Česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spojuje školy*. Cílem bylo navázat kontakty mezi školami prostřednictvím výměny záložek, které žáci vyráběli na vybrané téma. Druhým projektem byl 8. ročník celoslovenského projektu *Záložka do knihy spojuje slovenské školy*, kdy žáci vyráběli záložky na téma Osobnosti, které se zasloužily o demokracii. Třetí projekt, nejzajímavější akce školní knihovny na téma *Inspirojící žáci, tvořivá mysl: 145 výročí narození J. G. Tajovského*, zorganizovala Slovenská pedagogická knihovna a šlo o již 15. ročník. (Knížnica – ročník 21, číslo 2, 2020, s. 28–35)

Služby knihoven pro osoby se specifickými potřebami

Zajímavé zahraniční knižní novinky zaměřené na služby knihoven pro osoby se specifickými potřebami. Najdete je v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR.

KOWALSKY, Michelle a John WOODRUFF. *Creating Inclusive Library Environment: a Planning Guide for Serving Patrons with Disabilities*. Chicago: ALA Editions, 2017, 218 s. ISBN 978-0-8389-1485-4

Knihovny by měly zajistit přístup ke svým službám všem uživatelům bez rozdílu. To zahrnuje také uživatele se zdravotním postižením, ať už s tělesným, nebo mentálním, případně ostatní osoby se specifickými potřebami. Plánování tzv. inkluzivního prostředí knihovny ovšem zahrnuje mnoho aktivit a úkonů – od vytvoření strategie a organizačních opatření až po vybavení a technologie. Ambicí této knihy je stát se vodítkem a základním zdrojem knihoven při plánování různých typů služeb a zdrojů informací pro osoby s postižením. Kniha se snaží shromáždit všechny důležité informace – od osvědčených postupů založených na výzkumu až po výukové materiály ke zlepšení individuálních a organizačních kompetencí. Zaměřuje se také na způsoby, jak mohou knihovny inovovat zařízení, programy, fondy či propagaci nových služeb. Najdeme zde konkrétně kapitoly, které nás provedou počátečním procesem, při kterém se definuje prostředí knihovny s ohledem na to, co jej činí bezbariérovým, ať už mluvíme o fyzickém, či virtuálním prostředí. Poskytne cenné rady a metody pro psaní jasných, reálných a flexibilních strategií a postupů vztahujících se k jednotlivým činnostem knihovny a jejich služeb. Při důležitém kroku nastavování samotného fyzického prostředí knihovny a zařízení pro potřeby všech uživatelů nabízí kniha tzv. kontrolní seznamy, které tento proces usnadní

a přináší také cennou inspiraci. Dalším základním prvkem knihovny jsou její zaměstnanci. Ti by měli procházet pravidelnými a obsahově hodnotnými školeními. Kniha poradí, jak navrhnout školení pro zaměstnance v oblasti inkluze, jaké jsou možnosti použití online zdrojů nebo jak využít osoby s postižením při školení. Kromě školení zaměstnanců a nastavení prostředí je však důležité udržet inkluzivní přístup i v každodenním provozu. V knize dále najdeme tipy, jak spolupracovat a kontaktovat partnerské organizace, propojovat s nimi uživatele s handicapem, tipy na semináře a výukové programy (jak na design webových stránek, asistenční technologie a mnohé další). Tato příručka umožní knihovnám vytvořit a udržovat skutečně inkluzivní prostředí pro všechny čtenáře. Obsahuje cenné seznamy nejnovější literatury v této oblasti.

DICKEY, Timothy J. *Library Dementia Services: How to Meet the Needs of the Alzheimer's Community*. First Edition. Bingley: Emerald, 2020, 189 s. ISBN 978-1-83867-694-0

Na celém světě žije 50 milionů lidí s Alzheimerovou chorobou a souvisejícími demencemi a desítky milionů dalších, kteří o ně pečují. Knihovny jsou veřejnou službou a je důležité, aby se knihovníci a informační profesionálové naučili poskytovat služby a pomáhat osobám trpícím demencí. Kniha nejprve nabízí přehledné informace o spektrálním onemocnění známém jako Alzheimerova nemoc a základní fakta o informačních potřebách pečovatelů. V dalších kapitolách najdeme osvědčené postupy, pokyny

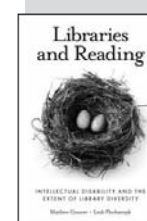
a konkrétní nápady pro poskytování služeb osobám trpícím demencí a jejich pečovateli. Podrobně je popsáno, jak by měla vypadat komunikace s uživateli s demencí, při které je kromě jiného zásadní mít na zřeteli fázi choroby, ve které se takový uživatel nachází, najdeme zde tipy na to, jak doplňovat knihovní fond a poskytovat informační služby uživatelům trpícím demencí nebo jejich pečovateli a tipy na speciální programy v knihovně: předčítání, hudební programy, vzpomínkové a další tematicky zaměřené programy. Celoživotní učení, intelektuální stimulace a sociální interakce tvoří základy, na kterých stojí poslání knihoven. Knihovníci díky této knize mají k dispozici ucelenou sadu nástrojů pro zavádění služeb určených lidem, kteří zažívají úpadek svých kognitivních funkcí, nebo jejich pečovateli.

MOORE, David R. a Eric C. SHOAF. *Planning Optimal Library Spaces: Principles, Processes, and Practices*. Lanham: Rowman & Littlefield, [2018], 173 s. ISBN 978-1-5381-0940-3

Popis inovativního přístupu k plánování prostoru knihovny, který představuje a kombinuje strategii postupného zavádění změn s tradičním plánováním prostoru, aby bylo možné přestavby a renovace knihoven provést buď jako jeden projekt, nebo jako sérii menších, samostatných a lépe zvládnutelných postupných zásahů. Tento přístup umožňuje knihovnám vyhovět současným potřebám v kratším čase, protože klade menší požadavky na financování než v případě čekání na financování kompletního projektu. Jednotlivé kapitoly pojednávají o přístupu, důležitosti zapojení komunity do procesu plánování přestavby, o způsobech ukládání knihovních fondů, strukturu rozpočtu projektu knihovny a doporučeních, jak a čím celý proces přestavby začít. Téměř celou druhou polovinu knihy tvoří případové studie šesti různých knihoven (tři veřejných a tři vysokoškolských). Každá knihovna čelí svým výzvám, časovému harmonogramu a odlišnému postupu prací. Liší se velikostí; najdeme zde různé případy: od veřejné knihovny o rozloze 700 m² až po vysokoškolskou knihovnu o rozloze 30 000 m². Tyto případové studie jsou obzvláště zajímavé, protože představují skutečné příklady dokončených projektů s tím, že je možné vidět, jak to v knihovně vypadalo před navrženými změnami.

Vše doplňuje rozpis fází projektu a toho, jaké oblasti a služby ovlivnil. Velká část informací v případových studiích se řídí postupy uvedenými v první polovině knihy. Autoři označují svou strategii jako „inovativní přístup k plánování knihovních prostor a následné renovace“. Pro plánování renovace používají tzv. metodu Road Map. Tato metoda umožňuje knihovně přemýšlet o budoucnosti knihovny a změnách, které povedou k jejímu lepšímu využití. Jedná se vlastně o proces, při kterém knihovna posoudí, čeho chce změnami dosáhnout, zváží výzvy, kterým bude čelit při úpravách prostor, a na základě toho následně dochází k zahájení projektových prací. Kniha obsahuje velké množství obrazového materiálu, jako jsou stavební a architektonické plány, půdorysy atd. Je určena jak veřejným, tak vysokoškolským knihovnám.

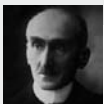

CONNER, Matthew a Leah PLOCHARCZYK. *Libraries and Reading: Intellectual Disability and the Extent of Library Diversity*. First publishing. Bingley: Emerald, 2020, 165 s. ISBN 978-1-78973-386-0

Kniha amerických autorů nabízí nový pohled na problematiku osob s mentálním postižením a jejich možnou integraci v komunitách za pomoci knihoven. V časech rostoucího společenského uvědomění a zájmu o rozmanitost si zaslouží také jedinci s tímto postižením pozornost a podporu při dosažení rovného přístupu k informacím. Legitimní otázkou však zůstává, jak toho dosáhnout, protože většina knihoven ještě není připravena nabídnout potřebnou pomoc. Autoři v jednotlivých kapitolách popisují moderní historii knihoven a jejich přístup k osobám se specifickými potřebami. Zkoumají také nedávnou legislativní historii týkající se osob s mentálním postižením a vzdělávací aktivity a přístupy zaměřené na tuto skupinu. Velmi zajímavá je kapitola, ve které najdeme příklady inovativních lokálních projektů z knihoven celého světa zaměřených na podporu lidí s mentálním postižením, jako jsou například speciálně zaměřené knižní kluby. Dokazují, že lze pomocí malých kroků udělat velké změny. Autoři na základě případů jednotlivců ukazují, jak lze v každodenních procesech nalézt prostředky pro integraci osob s mentálním postižením do knihoven a komunit.

VLADANA PILLEROVÁ

| Vladana.Pillerova@nkp.cz

Před 80 lety, **4. 1. 1941**, zemřel francouzský filozof a esejista **Henri Bergson** (* 1859), jeden z nejvýznamnějších filozofů přelomu 19. a 20. století, představitel filozofie života vystupující proti tradici racionalistické a osvícenské filozofie, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1927); autor studií a esejí *Duše a tělo*, *Čas a svoboda*, *Myšlení a pohyb*, *Hmota a paměť*, *Smích*, *Duchovní energie* či *Dva zdroje morálky a náboženství*.

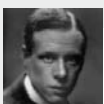

Před 100 lety, **5. 1. 1921**, se narodil švýcarský prozaik, dramatik a výtvarník **Friedrich Dürrenmatt** († 1990), autor proslulých her *Návštěva staré dámy*, *Fyzikové* či *Play Strindberg* nebo detektivních románů *Soudce a jeho kat*, *Podezření* a *Slib* (původně filmový scénář *Stalo se za blého dne*).

Před 90 lety, **5. 1. 1931**, se narodil prozaik, básník a esejista **Juan Goytisolo** († 2017), jeden z nejvýznamnějších španělských spisovatelů; v češtině vyšly jeho romány *Cirkus*, *Svátky* a *Sága rodu Marxů* a soubor *Za Gaudím v Kappadokii a jiné eseje*.

Před 90 lety, **6. 1. 1931**, se narodil americký spisovatel **E. L. Doctorow** († 2015), autor románů *Vítejte do zlých časů*, *Ragtime* (zfilmoval Miloš Forman), *Jezero potáplic*, *Světová výstava*, *Billy Bathgate*, *Pochod k moři* a dalších.

Před 110 lety, **7. 1. 1911**, se narodil český spisovatel a fejetonista **Zdeněk Jirotka** († 2003), autor humoristických románů, povídek, soudniček a rozhlasových hříček, z nichž nejznámější a stále populární je humoristický román *Saturnin* z roku 1942.

Před 70 lety, **10. 1. 1951**, zemřel **Sinclair Lewis** (* 1885), první americký nositel Nobelovy ceny za literaturu (1930), autor románů *Babbitt*, *Hlavní třída*, *Arrowsmith*, *Továrník Dodsworth*, *Elmer Gantry*, *Anna Vickersová*, *Vzduch zdarma*, *Umělecké dílo*, *Krev královská*, *U nás se to stát nemůže* a dalších.

Před 60 lety, **10. 1. 1961**, zemřel americký spisovatel a scenárista **Dashiell Hammett** (* 1894), představitel tzv. drsné školy, autor detektivních románů a povídek; nejznámější jsou romány *Rudá žeh*, *Prokletí rodu Dainů*, *Maltézský sokol*, *Skleněný klíč* a *Hubený muž*.

Před 80 lety, **13. 1. 1941**, zemřel irský spisovatel **James Joyce** (* 1882), jeden z nejvýznamnějších představitelů modernismu a novátorů románu, autor sbírky básní *Komorní hudba*, dramatu *Vyhnaní*, sbírky povídek *Dubliňané* a románů *Portrét umělce v jinošských letech*, *Odysseus* a *Finnegans Wake*.

Před 130 lety, **14. 1. 1891**, se narodil ruský básník **Osip Mandelštam** († 1938); jeho básně u nás vyšly např. v souborech *Verše* a *Básně* či ve výboru *Hliněný život*, eseje a další texty ve svazku *Prózy*; zemřel za stalinských represí v tranzitním táboře po odsouzení k deportaci na Sibiř.

Před 110 lety, **14. 1. 1911**, se narodil ruský spisovatel **Anatolij Rybakov** († 1998), autor „perestrojkového“ bestselleru *Děti Arbatu* o stalínismu a jeho pokračování *Třicátý pátý a další roky*.

Před 90 lety, **16. 1. 1931**, se narodil **Vladimír Škutina** († 1995), český humorista, publicista, spisovatel a autor televizních seriálů; autor knih *Prezidentův vězeň*, *Prezidentův vězeň na hradě plném bláznů*, *Jezdec a smrt*, *Kde bydlí čas*, *Vražda pro Madonu* a dalších.

Před 460 lety, **22. 1. 1561**, se narodil anglický filozof a státník **Francis Bacon** († 1626), autor spisů *Nové organon* či *Nová Atlantida* a proslulé sbírky *Eseje*.

Před 160 lety, **24. 1. 1861**, se narodil **Jiří Stanislav Guth-Jarkovský** († 1943), český propagátor sportu, generální tajemník Mezinárodního olympijského výboru (1919–1923) a spoluautor olympijské charty, předseda a redaktor Klubu turistů; známý je zejména jako autor publikací o správném a slušném chování (*Společenský katechismus*, *Pravidla slušného chování pro mládež* aj.).

Před 150 lety, **24. 1. 1871**, se narodil **Jiří Karásek ze Lvovic** († 1951), český básník, spisovatel a kritik, přední představitel české dekadence, autor knih *Sodoma*, *Gotická duše*, *Hovory se smrtí*, *Endymion*, *Ostrov vyhnanců*, *Ztracený ráj* a dalších.

Před 130 lety, **26. 1. 1891**, se narodil ruský spisovatel **Ilja Erenburg** († 1967), autor knih *Jedním dechem*, *Pád Paříže*, *Bouře*, *Devátá vlna*, *Tání a paměti Lidé*, *roky, život*.

Portréty archiv autora

Krajská knihovna Vysočiny – po 125 letech konečně ve svém s. 458–461

Foto: archiv KKV – Libor Blažek

← Hlavní vchod pro návštěvníky

↓ Výstavba knihovny – stav z října 2019

↑ Výstavba knihovny – stav z března 2019

↓ Regály, zatím bez knih...

↓ Terasa na střeše

↑ Vstupní hala s centrálním pultem

Pohled do foyer →

Havlíčková Borová 2007

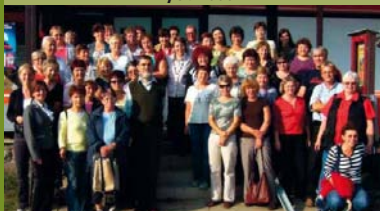
Kostomlaty pod Milešovkou 2006

Sedlnice 2005

Býšť 2008

Bory 2009

Pavlovice u Přerova 2010

Protivanov 2011

Petřůvky 2012

Veselice 2013

Ratiškovice 2014

Milín 2015

Vážení čtenáři a předplatitelé
časopisu

čtenář,

krásné vánoční svátky,
šťastný a úspěšný nový rok **2021**

a mnoho zdraví
vám přeji

redakce časopisu
a jeho vydavatel,
Středočeská vědecká knihovna
v Kladně

STŘEDOČESKÁ
VĚDECKÁ
KNIHOVNA
V KLADNĚ

Věříme, že i v ekonomicky náročné době
zůstanete věrnými čtenáři a předplatiteli časopisu
a podpoříte jeho existenci.

Napomůžete tak k tomu, aby vycházel
i v následujícím roce a mohl vám nadále přinášet
objektivní informace o dění a nových trendech
v knihovnictví v České republice i ze zahraničí,
stal se inspirací pro vaši další práci,
napomáhal vám k výměně zkušeností
a předávání vašich názorů kolegům.

Fotodokumentace z proběhlých setkání *Co venkovské knihovny umějí a mohou*: Miroslav Bláha